

NOVA STRAUDA

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Tretje mnenje

Nenadno, četudi ne nepričakovano, se je postavilo vprašanje reorganizacije SUZORA na dnevni red aktualnih dogodkov. Vsekakor je to vprašanje, ki zadeva prav vse delavstvo in velik del nameščenstva v vsej državi. Že v tem pa je podano temeljno načelo, da morajo pri reševanju sodelovati po svojih predstavnikih prav vsi zainteresiranci v vsej državi.

Kakor bi bilo povsem zgrešeno, če bi o tem predmetu razpravljali in sklepali le nekateri, tako bi bilo kvarno, če bi se vprašanje reševalo na hitro, nepremišljeno in po vidikih, ki ne temelje izključno na koristih zavarovancev.

Vprašanje reorganizacije katere koli panoge delavskega zavarovanja ni politično vprašanje, nego je važna življenjska zadeva delavstva, ki ima s politiko opravka le vobče toliko, kolikor ga ima pač vsako vprašanje, ki zadeva večje število ali celo ves poedini sloj, ker ima tako vprašanje javen značaj in s tem siloma prihaja v dotik s splošno politiko.

Doslej sta se pri razpravljanju reorganizacije SUZORA uveljavili v glavnem dve tezi: za delitev SUZORA na več samostojnih nosilcev delavskega zavarovanja na eni strani in zoper delitev na drugi strani. Prva stran pri zahtevi po delitvi SUZORA na več samostojnih delov ni bila jasna zlasti v tem, kako naj se po delitvi sedanjega skupnega nosilca nadalje razvija delavsko zavarovanje, koliko naj ima sploh še skupnosti in enakosti. Ta stran je naglašala predvsem zahtevo po popolni samostojnosti onih delov, na katere naj se sedanji skupni SUZOR deli. Druga stran, ki je proti delitvi SUZORA, je jasnejša, kajti ta stoji na stališču, da naj ostane sedanji SUZOR z morebitnimi manjšimi spremembami notranje upravne značaja.

Pri utemeljevanju svojih stališč je srečnejša stran, ki zagovarja ohranitev SUZORA. Ta namreč izvaja vse utemeljevanje zgolj v okviru enakih zavarovalnih interesov vseh zavarovancev, ki naj enakovredno dele dobro in slabo izvajanja delavskega zavarovanja. Poleg tega naslanja svoje stališče na obče priznano dejstvo, da je zavarovanje na širši podlagi sposobnejše, zlasti za večje podvige, s katerimi pa je baš pri zavarovanju vedno računati, da večja oblika zmanjšuje rizike, in končno, da naj bo delavstvo tako iz socialnih kakor iz gospodarskih razlogov po vsej državi enako socialno zavarovano. Vsa ta utemeljevanja izvirajo torej iz zavarovanja samega. Utemeljevanje delitve pa ima svoje izhodišče pretežno izven okvira zavarovanja, kajti pojavilo se je v okrepljeni obliki v zvezi z notranjo upravno preureditvijo države in se s tem dejstvom zahteva tudi najbolj zagovarja. Poleg tega se s te strani utemeljuje delitev nekoliko tudi s tem, češ da bo v nekaterih pokrajinah samostojno zavarovanje uspešnejše, kar pa ne more obveljati kot splošno delavsko stališče, kajti logično je, da bo potem zavarovanje v drugih pokrajinah šibkejše. Utemeljitev, da se bo z delitvijo zavarovanje v tehničnem pogledu lažje upravljalo, je sicer točna, vendar je dosegljivo to tudi z notranjo reorganizacijo brez delitve SUZORA. Kakor je torej stališče protivnikov delitve

SUZORA po njihovih utemeljevanjih z delavskega stališča pravilnejše, tako pa je gotovo, da tudi druga stran ni povsem brez resnega in stvarnega temelja.

Tako se sama po sebi ponuja srednja rešitev, ki naj bo zgrajena v tem smislu, da bo zadostila vsem nujnim in stvarnim hotenjem obeh strani.

Dejansko obstojajo enotna delavska zavarovanja tudi v državah, ki imajo federativno obliko kakor v Zedinjenih državah ameriških, v Švici in drugje, in obratno nahajamo diferencirano zavarovanje v državah, ki so sicer v splošnem upravljane povsem enotno. — Kljub temu pa vendar ni možno oporekati, da notranja upravna ureditev vpliva kolikor toliko na obliko izvajanja delavskega zavarovanja in siloma izziva prilagoditev splošnemu stanju.

Če so kompetence, ki so bile preje združene v enem državnem centru, prenesene na več pokrajinskih centrov, tedaj naj se v interesu hitrejšega in uspešnejšega poslovanja prenese vse, s čimer je bilo zavarovanje doslej navezano na Beograd, na ona pokrajinska mesta, ki postanejo novi upravni centri. S tem pa ni rečeno, da naj se zavarovalna ustanova prenese na avtonomne edinice, ki pa naj ostanejo enotno povezane in naj temelje na enakih zakonitih določilih. Vse izvajanje zavarovanja naj ostane enotno v vseh glavnih smereh, ki naj jih odreja enoten okvirni zakon, ki naj dopušča pokrajinskim avtonomnim upravnim enotam le toliko samostojne gibljivosti, kolikor je to potrebno zaradi posebnosti in razlik po pokrajinah, s čimer pa naj se ne zabriše enotnost zavarovanja za vsa država.

Prav tako naj ostane povezana rizikovna skupnost za vsa država. Pokrajinske avtonomne ustanove naj dodajajo določene dohodke iz prispevkov v skupni izravnalni sklad, ki naj preprečuje, da bi prišlo izvajanje zavarovanja kjer koli v nevarnost. Delavski interesi nujno nalagajo, da se varuje zavarovanje za vse delavstvo v državi. Ni pravilno mišljenje, da je delavstvo zoper medsebojno podpiranje in vzdrževanje delavskih ustanov. Solidarnost je osnova vseh delavskih gibanj in ta solidarnost prihaja najbolj do izraza baš pri socialnih ustanovah. Tudi je zgrešeno mnenje, da je finančni uspeh socialno zavarovalnega zavoda v eni pokrajini dejanski uspeh, če je enaka ustanova v drugi pokrajini ogrožena. Ta ugodnost je samo navidezna. Pravi interesi delavstva so v tem, da uspeva socialno zavarovanje povsod in je pri tem pomembno celo, da se izboljšujejo socialno zavarovalne prilike v pokrajinah, kjer so šibke, s pomočjo doprinosov iz naprednejših pokrajin.

Nedvomno je pravilno, da naj se upravljajo bolniške zavarovalne panoge izgradi še bolj avtonomno, pri čemer pa naj se nikakor ne loči nejnaj skupnost in povezanost v vsej državi in naj se zlasti v pogledu ostvarjanja zdravstvenih zavodov celo okrepi. Podobno pa naj se preuredi tudi delavsko nezgodno, onemoglostno in starostno zavarovanje. Celotno zavarovanje naj ohrani preoblikovani SUZOR, ki naj bo vez pokrajinskih zavodov,

Neresni predlog

»Jugoras« je potom Delavskih zbornic predlagal in to čisto resno, da se naj ves odvišni denar socialnih ustanov (delavskega zavarovanja, Borze dela, Pokojninskega zavoda) izroči za povzdigo nameščenskih in delavskih združnih organizacij, ki naj bi gradile stanovanja in razne socialne naprave. Navidez je predlog postavljen lepo in n. pr. vabljev za demagoško aranžiran shod. Ni pa resen za delavsko organizacijo in za vsakogar, ki pozna gospodarstvo z imovino delavskih in nameščenskih ustanov. Imovina, ki se nabira v socialnih ustanovah se mora kar navšnje obrestovati, da se lahko izplačujejo po zakonu določene dajatve. Pokojninski zavod mora n. pr. nalagati svojo odvišno imovino vsaj po 8%. Kar doseže manj obrestovanja, povzroča primanjkljaj zavarovanja in s tem ogrožanje rent. Jugoras je pa mnenja, da socialne ustanove lahko izroče denar kar po 4 ali še manj procentov za zgradbo stanovanj ali ustanovitev konsumov. Kdo bo plačal primanjkljaj? Socialni zavodi ne morejo voditi tudi socialne politike, ki ne spada v njih delokrog. Za zgradbo cenenih delavskih hiš so poklicane občine in banovine. Izvajanje socialne politike je obče državna in narodna zadeva in slabo in v škodo delavstva se bo izvajala, če bo odvisna samo od denarja, ki ga zbere delavstvo. Tudi druga, splošna sredstva morajo biti za socialno politiko na razpolago. Ne sme se pa pri vsaki priliki za socialno politiko angažirati le denar zbran od delavstva samega in namenjen za čisto določene svrhe in s strogimi predpisi glede rentabilnosti.

Zagrebski indeks

Po zagrebškem indeksu, katerega izdaja Artur Benko, znaša eksistenčni minimum za samskega delavca meseca marca 863,7 din in je za 24,3% višji od eksistenčnega minimuma avgusta meseca preteklega leta. Za delavsko družino s štirimi člani znaša eksistenčni minimum 2243,9 din in je za 30,3% višji od eksistenčnega minimuma avgusta meseca preteklega leta. Eksistenčni minimum je najskromnejše odmerjen in vendar so pri nas skoraj redke kategorije delavstva, ki zaslužijo eksistenčni minimum po zagrebškem indeksu. Zanimivo je, kako so v primeri z lanskim avgustom narasle po zagrebškem indeksu cene posameznim življenjskim potrebščinam. Hrana je bila marca meseca 31,8% dražja kot avgusta lanskega leta, obleka in obutev 42,4%, kurjava in razsvetljava pa 11,5 odstotka.

nadzorovalni organ pravilnega izvajanja zavarovanja v vseh krajih in upravni organ skupnih skladov, kar vse naj temelji na enotnih okvirnih predpisih, ki pa naj dopuščajo posebno izživljanje pokrajinskih zavodov le, kolikor je to neobhodno in nujno.

Vse preurejevanje SUZORA naj se izvaja izključno z vidika stvarnih delavskih interesov in koristi zavarovancev v vsej državi, pri čemer naj se upoštevajo drugi momenti le, kolikor lahko ti pospešujejo poslovanje socialno zavarovalnih ustanov in lajšajo razvoj celotnega socialnega zavarovanja. Knito.

Ugotavlja in odreja

Okrožni urad za zavarovanje delavcev je priobčil v časopisih to-le ugotovitev in odredbo:

Okrožni urad za zavarovanje delavcev ugotavlja, da se vrše razne zlorabe s potrdili delodajalcev po neupravičenih svojcih in nečlanih, ki iščejo s temi potrdili (tudi fingiranimi) zdravniško pomoč in zdravila na račun urada in v škodo članom, ne da bi dokazali svojo upravičenost s predpisanim potrdilom občine ali župnega urada po § 45 ZZD.

Zato je urad prisiljen zahtevati v bodoče od vsakega svojca tako potrdilo občine ali župnega urada, ki dokazuje, da je svoje brez lastnih dohodkov in premoženja ter odvisen od zasluzka člana, s katerim živi tudi v skupnem gospodinjstvu. Poleg tega naj ima vsak član ali svoje s seboj kakšno legitimacijo (poslovno knjižico), da svoje sorodstvo in istovetnost lahko dokaže. Člani morajo imeti s seboj svoje poslovne knjižice.

Ako član ali svoje potrdila po § 45 ZZD od občine ali župnega urada zaradi potrebe nujne zdravniške pomoči ne bi mogel takoj dobiti, more tako potrdilo izstaviti tudi delodajalec, ki prevzame s tem tudi polno odškodninsko odgovornost za event. škodo, ki bi jo utrpel urad zaradi neresničnosti podatkov na potrdilu. Vsako potrdilo za urad, izstavljeno s strani delodajalca, mora biti oprem-

ljeno s stampiljko in delodajalčevim podpisom.

Okrožnemu uradu je bilo mnogo lažje odrediti, da si morajo svojci preskrbeti s potrdili, kadar prihajajo k zdravniku, kakor bo pa lahko zavarovancem izvršiti odredbo. Potrdila se pri občini ne bo moglo dobiti tekem enega dne, če se bo občina na licu mesta informirala o premoženjskem stanju prosilca. To velja za velike občine, kjer urad ne pozna večine občanov. V malih občinah se bodo potrdila lažje izdajala, tam pa tudi ekspoziture OUZD poznajo svoje članstvo, da potrdil prav za prav treba ni. Mislimo, da se je OUZD preneglil, da je izdal za vse zavarovance veljaven predpis, da morajo predlagati potrdila občin. Lahko bi predlaganje potrdil omejil le na slučaje, kjer dvomi o potrdilu delodajalca, ali kjer je predvidena večja dajatev urada. Za vsako najmanjšo zdravniško preiskavo se od svojcev ne sme zahtevati, da najprej iščejo potrdila, kar bo vzelo desetkrat več časa, kot pa ga bo svoje porabil za obisk pri zdravniku. Veliko kontrolor bi imel tudi OUZD lahko, če bi zahteval družinske knjižice, mesto potrdil občin. Tudi poslovnih knjižic se ne more kar tako nositi k OUZD. V praksi so precejšnje težave, da se od poslodavca dobi poslovna knjižica. Delavci žele, da OUZD revidira svoje stališče glede občinskih potrdil in evidenco o svojcih izvede na drug za delavce primernejši način.

Stara in nova pooblastila

Z uredbo o proračunskih dvanajstinah za mesece april, maj, junij in julij 1940 so bile nekatere določbe finančnega zakona za leto 1939/40 spremenjene, oziroma dopolnjene. Zanimajo nas predvsem določila, ki veljajo za področje ministra za socialno politiko in narodno zdravje. Od teh določil naj navedemo le najvažnejša.

Stari finančni zakon je predvideval novo uredbo, s katero bi se uredila oprostitve siromašnih oseb od plačevanja bolniških stroškov v javnih bolnicah. V uredbi o proračunskih dvanajstinah je predvidena nova uredba opuščena in se je važno vprašanje oskrbnih stroškov zopet odmaknilo skorajšnji rešitvi. Črtano je tudi pooblastilo, da se najame posojilo za dograditev paviljonov pri državnih bolnicah v Ljubljani, Nišu, Splitu in Beogradu, če tudi je znano, da so bili prvotno določeni krediti za dograditev paviljonov premajhni.

V finančnem zakonu za leto 1939/40 je bilo predvideno, da se najamejo milijonska posojila za zgradbo novih bolnic v državi, med drugim tudi v Ljubljani. Sedaj so te nove investicije za bolnice izostale iz finančnega zakona, četudi ne moremo trditi, da se je med tem vprašanje škandaloznega stanja bolnic premaknilo samo za en korak naprej.

Ni tako enostavno

Če bi se tudi zedinili, kako se naj reorganizira ali razdeli Suzor, še ne bi bilo rešeno vprašanje, kako se naj razdeli imovina Suzorja. Tisti, ki danes tako na široko govore o stotinah milijonov, ki bodo pritekli iz Suzorjeve blagajne po banovinah, gotovo ne bodo prišli na svoj račun. Kako bi bilo za slučaj delitve Suzorja z ozirom na Hrvatsko banovino, prinaša zelo zanimive podatke zagrebška »Nova riječ«. Imovina Suzorja znaša po uradnih podatkih z dne 31. decembra 1939 848 mil. din. Banovina Hrvatska plačuje okrog 1/3 prispevkov in bi v tej višini bila deležna tudi likvidacijske imovine Suzorja, kar znaša 283 mil. din. Ta imovina je pa naložena takole: v nepremičnine na področju Hrvatske banovine 113 mil., v vrednostne papirje 97 mil., v dolgoročna državna posojila 17 mil., v komunalna posojila Zagrebu in Sušaku 46 mil., kar znaša 273 mil. din. Tako bi za slučaj likvidacije dobila Hrvatska banovina v gotovini le 10 mil. din, ker je vsa

Še naprej je ostalo v veljavi pooblastilo, da se lahko z uredbo spremeni zakon o zaščiti delavcev, kjer se nanaša na delavske zbornice. Minister za socialno politiko je pooblaščen, da razrešuje člane in imenuje nove člane delavskih zbornic. Očividno se hoče vprašanje delavskih zbornic urediti za celo državo enotno in ni namena, da se prepusti rešitev vprašanja banovinom, ki bi se po novi ureditvi države ustanovile. Črtan je v novem finančnem zakonu predpis, da bi morali uslužbenci socialnih ustanov prositi ministra za socialno politiko in narodno zdravje za dovoljenje, če bi hoteli prevzeti mesta v samoupravah socialnih ustanov.

Nameščenske bolniške blagajne ne morejo več z dovoljenjem pristojnega ministra izvesti dopolnilno višje zavarovanje. Pokojninsko morajo biti nameščenci zavarovani tam, kjer so zaposleni in v tem pogledu ni merodajen sedež trdke, kot je bilo to dosedaj merodajno. Minister za socialno politiko ni več upravičen spremeniti pragmatiko za uslužbenca posredovanja dela.

Mnogo novega nam novi finančni zakon ni prinesel. Vidi se, da je zakonodajec računal le s provizorijem, ki naj traja do konca julija.

preostala imovina angažirana v trajnih naložbah. Ker je med tem Suzor sklenil podeliti na Hrvatskem teritoriju še nadaljnjih 14,5 mil. din komunalnih posojil, novi nosilec zavarovanja vsled pomanjkanja gotovine niti te obveze izpolniti ne bi mogel. Vrednost nepremičnin, katere ima Suzor na področju Hrvatske znaša 113 mil. Te nepremičnine obstojajo v uradnih poslopih in v zdravstvenih napravah, zdraviliščih, kot Klenovnik in Brestovec. Vse te nepremičnine mora prevzeti novi hrvatski nosilec zavarovanja, ker pač ne more pričakovati, da bodo nepremičnine, če se razdeli Suzor, na hrvatskem teritoriju prevzemale druge banovine. Vprašanje sedaj nastane, kdo bo vzdrževal sedaj te velike naprave, kdo bo pošiljal bolnike. Deficit je očividni. Veliki milijoni o katerih je pisal Hrvatski radnički savez, ko je na papirju likvidiral Suzor, se bodo v praksi prav kmalu razblinili v prav ponižne vsotice! Kar tako na kratko se vprašanje Suzorja res ne da

rešiti, četudi nimamo gotovo nikogar v državi, ki ne bi zagovarjal misel, da se mora Suzor temeljito reformirati in ne samo Suzor, ampak ves sistem delavskega zavarovanja.

Iznebimo se jih

Izdani so bili predpisi o strožji kontroli tujcev, ki prihajajo v našo državo. Nujno bi bilo potrebno, da bi se poostriili tudi predpisi o tujcih, ki imajo dovoljenja za daljše bivanje v naši državi in ki imajo obenem tudi dovoljenje za zaposlitev. Podjetje, ki prosi za zaposlitev tujca, mora utemeljiti prošnjo z dokazi, da je tujec kot strokovnjak neobhodno potreben in da za isto mesto domačina ni dobiti. Znano je, da imajo veliko dobrih služb v naši državi tujci, ki po svoji strokovni kvalifikaciji ne prekašajo domačih moči. Tujci so dobili mnogokrat dovoljenje za zaposlitev le na ta način, da so po nalogu prizadetih tvrdk intervenirali pri oblasteh razni posredniki, ki so imeli primeren vpliv, da so s svojo intervencijo tudi uspeli. Potrebna bi bila generalna revizija vseh inozemskih strokovnjakov, ki so pri nas še zaposleni in gotovo bi se izkazalo, da niso za obratovanje naših tovarn prav nič potrebni. Zelo koristno bi pa bilo, da se jih iznebimo. Domačini bi prišli do boljšega kruha in naši nacionalni interesi bi bili mnogo boljše zaščiteni, kot so pa danes.

Delavci vodnih zadrug

V »Službenem listu« kr. banske uprave dravske banovine, 31. kos, je izšla naredba, s katero se začasni delavci vodnih zadrug izvzemajo iz zavarovalne obveznosti za bolezen, onemoglost, starost in smrt. Naredba ima v mislih začasne delavce vodnih zadrug, ki so samo priložnostno in nestalno zaposleni pri obrambi zoper poplave ali pri drugih nujnih in krajših delih pri vodnih zadrugah. Ti se izvzemajo iz zavarovalne obveznosti. Vodne zadruge so dolžne zavarovati to vrsto delavstva kolektivno za nezgode pri pristojnem OUZD tako, da so vsi ti delavci uvrščeni v isti mezdni razred in v isti nevarnostni odstotek. Kr. banska uprava je izdala to naredbo v smislu zakona o zavarovanju delavcev § 4., zad. odst., ker sme minister za socialno politiko na predlog Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v interesu dotičnih oseb izvzeti iz dolžnosti zavarovanja zoper bolezen ali zavarovanja za onemoglost, starost in smrt take osebe, ki opravljajo najemno delo ob priliki in nestalno.

Naše mnenje je, da ni gori citirana naredba v interesu prizadetih delavcev in opozarjamo na njo Delavsko zbornico.

Nova letina

Izgledi za novo letino niso najpovoljniji. Preteklo leto je bilo suho, vsled tega se je zmanjšal pridelek krme in koruze. Suhemu letu je sledila dolgočrajna zima. Pridelek krme ni zadostoval za živino. Kmetje so bili primorani prodajati živino, da zmanjšajo potrebo krme. Tekom letošnjega leta bo zato naprodaj veliko manj živine, kot lansko leto. Vsled pomanjkanja živine sploh in vsled velikega povpraševanja za izvoz, bodo cene mesu zelo poskočile, tembolj, če se ne bo med tem glede regulacije cen uradnim potom potrebno ukrenilo. Še slabši izgledi so za novo letino v pogledu žitaric. Dolga zima in velike poplave so preprečile, da bi se pravočasno zasejala polja. Z juga poročajo, da je zelo malo verjetno, če se bo do konca aprila lahko zasejala koruza. Isto je s sladkorno repo. Navzlic višjim cenam za sladkorno repo, bo repe veliko manj zasejane kot lansko leto. Lahko se zgodi, da bo sladkorja zato primanjkovalo. Posevki solnčarice, naše najvažnejše oljarice, so v velikem zastanku. Izgledi za novo letino niso najboljši in se ne smemo vdajati slepo optimizmu, da je pri nas vsega dovolj. Mislimo, da je tik pred dvanajsto uro, da se produkcija kmetijskih izdelkov oblastveno uredi, določi cena in posebej še količina, katere resnično brez lastne škode lahko izvozimo.

Politični pregled

Pariški tednik »Tribune des Nations« prinaša izjavo, ki jo je dal dr. Maček poročevalcu lista. Dr. Maček je izjavil, da je

zagovornik politične vzajemnosti držav podunavske Evrope.

Sporazum med podunavskimi državami ni samo koristen, ampak je tudi nujno potreben. Neposreden sporazum se lahko doseže med kmetijskimi državami Rumunijo, Jugoslavijo, Madžarsko in Bolgarijo. Nato se je dr. Maček dotaknil predlogov z raznih strani za obnovo bivše Avstro-Ogrske. Dejal je, da skušajo na raznih straneh danes orisati Avstro-Ogrsko kot državo, v kateri morejo narodne manjšine živeti v popolni slogi. »O tem,« je rekel dr. Maček, »imam jaz boljšo predstavo. Vem, kaj je ta dozdevna složnost v Avstro-Ogrski. Vse manjšine v tej državi so bile žrtve krivice. Konec Avstro-Ogrske je bil zanje prava osvoboditev.« Dr. Maček je nato še izrazil veselje, da je bil dosežen sporazum med Hrvati in Srbi.

Isti list prinaša izjavo dr. Krnjevića. Izjava pravi med drugim: »Bivša avstro-ogrška monarhija je skušala razcepiti hrvatski narod, da bi ga čim lažje podjarmila. Po ustanovitvi Jugoslavije smo spet doživeli težkoče za naše zedinjenje. Hoteli so sejati razdor med nas in naše rodne brate Srbe. Sporazum med Srbi in Hrvati pomeni uspeh pomirjevalne politike po zaslugi Nj. V. kneza namestnika in našega predsednika dr. Vladka Mačka.

Hrvatska udeležba pri vodstvu državnih zadev je iskrena in dejanska.

Razen našega predsednika, ki je podpredsednik ministrskega sveta, sede v vladi še štirje Hrvati. Jugoslavija mora ohraniti svojo edinstvo in mir v okviru svojih meja, da bo mogla utrditi tudi svoj mednarodni položaj. Hrvati so iskreni zagovorniki jugoslovenske države na podlagi enakosti med Hrvati in Srbi in ne bodo nikdar poslušali raznih obljub od zunaj.

Predsednik naše vlade Cvetković je dal dopisniku francoskega dnevnika »Paris Soir« izjavo, v kateri pravi med drugim: »Izredno smo zadovoljni, da so se tako lepo razvili naši trgovski odnošaji s Francijo. Upamo, da bodo ti prijateljski odnošaji tudi ostali.

Jugoslavija varuje svojo gospodarsko svobodo, a seveda se pri tem ozira na svoja redna prejšnja tržišča.

Mi smo nevtralni. Hočemo ohraniti svojo popolno nevtralnost. Izjavili smo že, da ne zahtevamo od nobenega našega sosedu ničesar. Hkratu pa smo tudi javno povedali, da ne bomo nikomur nič svojega dali. Vsak napad na naše meje nas bo dobil pripravljene, da se z orožjem branimo, kakor smo to delali včasih. Kar smo ustvarili tedaj, ne bomo nikdar pustili, da bi nam kdo uropal.«

Važen dogodek zadnjih dni je

sporazum naše vlade s sovjetsko Rusijo, da se začne pogajanja za uvedbo gospodarskih stikov med obema državama.

Naše odposlanstvo, ki ga vodi bivši finančni minister Milorad Djordjević, je že v ponedeljek odpotovalo v Moskvo. Obnova gospodarskih stikov ki bo velikega pomena za našo državo, saj nam bo omogočala dobavo važnih sirovin, je zbudila veliko zanimanje po svetu. Obnovo gospodarskih stikov bo sledila kmalu upostavitve državnih stikov med obema državama.

Glede na razne vznemirljive vesti prihajajo iz Nemčije zatrdila.

da Nemčija nima proti Balkanu, zlasti pa ne proti Jugoslaviji nikakih sovražnih namenov.

Nemci tudi zanikujejo vesti o zbiranju svojih čet na Koroškem in o zaupnikih na Bal-

kanu, ki naj bi pripravljali Balkan za izvedbo nemških načrtov.

Po vesteh iz Pariza

so na Norveškem čedalje hujši boji.

Izkrcavanje angleških in francoskih čet na Norveškem se v redu nadaljuje, medtem ko zavezniško brodogojstvo prihajanja novih nemških čet na Norveško. Pri Narviku so posebno hudi boji in je tamkajšna nemška posadka obkoljena. Nemške vesti pravijo, da so Nemci na nekaterih mestih napredovali, medtem pa Angleži navajajo močne letalske napade na nemška oporišča v Norveški in Dansk. Vse kaže, da bo tudi Švedska pritegnjena v borbo, ker ne dopušča prehajanja nemškega vojaštva čez svoje ozemlje.

V terek je imel na proslavi sv. Jurija v Londonu govor bivši angleški mornariški minister Duff Cooper in je dejal med drugim,

da se vrši vojna na življenje in smrt z vsem nemškim narodom.

Cooper je izredno toplo govoril o zdajšnjem mornariškem ministru Winstonu Churchill, ki je znan kot odločen zagovornik neizprosne vojne proti Nemčiji. Cooper se je spomnil v govoru Češkoslovaške, Poljske, Danske in Norveške ter izrazil zaupanje v zmago zaveznikov.

V Parizu se je te dni sestal

zavezniški vrhovni vojni svet ob navzočnosti poljskih in norveških zastopnikov.

Uradno poročilo pravi, da so na sestanku razpravljali o vseh vprašanih in možnih morebitnih napadov na kakšne države. Zavezniki so pri tem izjavili, da so pripravljene izvršiti svoje obveznosti nasproti vsem državam, katerim so dali jamstva. Jamstvo velja menda tudi za balkanske države. Na sestanku se je posebno naglašalo, da so zavezniki trdno na straži svojih koristi v Sredozemlju, kjer ne bodo dopuščale samovoljnih izprememb.

Iz Moskve prihajajo vesti,

da sovjetska Rusija ni prav zadovoljna z razširjenjem vojne na Skandinavijo.

Prav posebno bi ji ne bilo všeč, če se Nemčija zaplete v vojno tudi s Švedsko.

Angleški finančni minister John Simon je predložil poslanski zbornici

novi angleški proračun, ki določa 2667 milijonov funtov, od tega 2000 milijonov funtov (blizu 400 milijard dinarjev) za vojne svrhe.

Tako velikega proračuna Anglija še ni imela. Zato je Simon v svojem govoru po radiu, ko je obravnaval proračun, izjavil, da je značajna vojna najdražja vojna, kar jih je kdajkoli bilo. Zmaga, je rekel, ni odvisna le od junaštva vojakov in mornarjev, temveč tudi od denarja.

Iz Kitajske prihajajo vesti,

da so kitajske čete zadne dni povsod napredovale.

Kaže, da japonska borbenost močno popušča in da Japonci nimajo več nade na končno zmago.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

KROMPIR. V Ptujju 150 do 180, v Trbovljah 250, v Mariboru 200 do 250, v Kamniku 225 din za 100 kg.

VINO. Pri vinogradnikih v brežiškem okolišju se je dobilo navadno mešano vino po 4 do 5, finejše sortirano po 6 do 7.50 din liter.

FIZOL. V Kamniku 500, v Ptujju 500 do 600, v Trbovljah 700, v Mariboru 600 do 700 din za 100 kg.

SIROVE KOŽE. V Brežicah: goveje 10 do 12, telečje 14 do 15, svinjske 6, v Kamniku: goveje 11 do 14, telečje 18 do 20, svinjske 8 do 10 din kg.

MAST. V Trbovljah: svinjska mast 22, sveža slanina 19 do 20 din, prekajena slanina 22, v Mariboru: svinjska mast 18 do 20, sveža slanina 14 do 17, prekajena slanina 15 do 25, v Brežicah: svinjska mast 20 do 22, slanina 17, v Kamniku: svinjska mast 20, slanina 18 din za kg.

MED. V Kamniku in v Brežicah 18 din za kg.

LEČA. V Mariboru 14 do 16.50 din za kg. **JAJCA.** Cene popuščajo. Prejšni teden se je plačevalo 10 kosov po 6 do 10 din.

GOVED. Za kg žive teže so se trgovali v Kamniku: voli II. po 6 do 7, III. po 5 do 6.50, v Brežicah pa: voli I. po 8, II. pa 6.50, III. po 5, telice I. po 8, II. po 6, III. po 4, krave I. po 7, II. po 5, III. po 3.50, teleta I. po 7, II. po 6 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kamniku: pršutarji po 9 do 10, v Brežicah: špeharji po 9.50, pršutarji po 7.50 din.

KRMA. V Mariboru: sladko seno po 170 do 175, v Ptujju: seno 150 do 175, slama 45 do 50 din za 100 kg.

Sejmi

28. aprila: Gorje (samo blagovni);

29. aprila: Semič, Hrastnik-Dol;

30. aprila: Veliki Gaber;

1. maja: Dobropolje-Videm, Tirna, Ljubljana, Muta, Bohinjska Bistrica, Velenje, Verače (Sv. Filip);

2. maja: Ormož (plemenski sejem cikaste pasme);

3. maja: Loka pri Zidanem mostu, Križevci, Žužemberk, Šmartno ob Paki (plemenski sejem slovenske bele pasme);

4. maja: Jesenice, Sv. Jurij ob južni železnici, Gornji grad, Domžale, Kočevje, Poljane, Krško, Litija, Lož, Slovenska Bistrica;

5. maja: Ptujjska gora (samo blagovni).

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 22. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 156.15 do 159.35 (za 192.93 do 196.13) din;

100 francoskih frankov za 88.25 do 90.55 (za 109.09 do 111.39) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.95 (za 54.80 do 55.20) din;

1 holandski goldinar za 23.48 do 23.86 (za 29.01 do 29.39);

1 belgijsko belgo za 7.43 do 7.55 (za 9.17 do 9.29) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din in grški boni po 30 do 31 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 429 do 431 dinarjev.

Drobne vesti

= **Občutno pomanjkanje živinske krme.** Spričo lanskega slabega pridelka sena in otave in dolge zime so mnogim kmetom pošle vse zaloge krme, da so že sedaj primorani pasti živino. Cene senu so tako visoke, da je mnogim nabava onemogočena.

= **Slovenskim goricam se obeta obilna letina jabolč in hrušk.** Sadno drevje bo kmalu v cvetju. Jablane in hruške bodo močno cvele. Tudi češplje kažejo dobro, kjer niso cvetni popki pozebli. Najbolj so pozeble bruske, ki ponekod sploh nimajo cvetja.

Novice

* Za rešitev Aškerčeve domačije. Zbrana je že lepa vsota, toda še ne zadostna. Zelja odbora, ki vodi akcijo za rešitev Aškerčeve domačije, je, da bi v tej akciji sodeloval ves naš narod in da bi bila domačija, ki jo bo odbor odkupil za Aškerčeve, v resnici vsesplošen narodni dar. Na binkoštni ponedeljek bo izlet v Rimske Toplice, ki naj bo velika kulturna in nacionalna manifestacija.

Zaprošena je polovična voznina. Ljubitelji Aškerčevih pesmi, pridite polnoštevilno!

* **Opozorilo zavarovancem okrožnega urada za zavarovanje delavcev.** Okrožni urad za zavarovanje delavcev ugotavlja, da se vrše razne zlorabe s potrdili delodajalcev po neupravičenih svojcih in nečlanih, ki iščejo s temi potrdili zdravniško pomoč in zdravila na račun urada in v škodo članom, ne da bi dokazali svojo upravičenost s predpisanim potrdilom občine ali župnega urada. Zato je urad prisiljen zahtevati v bodoče od vsakega svojca tako potrdilo občine ali župnega urada, ki dokazuje, da je svojec brez lastnih dohodkov in premoženja ter odvisev od zasluzka člana, s katerim živi tudi v skupnem gospodinjstvu. Poleg tega naj ima vsak član ali svojec s seboj kakšno legitimacijo (poslovno knjižico), da svoje sorodstvo in istovetnost lahko dokaže. Člani morajo imeti s seboj svoje poslovne knjižice. Ako član ali svojec potrdila od občine ali župnega urada zaradi potrebe nujne zdravniške pomoči ne bi mogel takoj dobiti, more tako potrdilo izstaviti tudi delodajalec, ki prevzame s tem tudi polno odškodninsko odgovornost za morebitno škodo, ki bi jo utrpel urad zaradi neresničnosti podatkov na potrdilu. Vsako potrdilo za urad, izstavljeno od delodajalca, mora biti opremljeno s štampiljko in delodajalčevim podpisom.

* **Banovinske podpore za izredno nadarjene.** »Službeni list za dravsko banovino« objavlja pravilnik o podeljevanju podpor izredno nadarjenim ubožnim učencem. Podpore se bodo nakazovale iz banovinskega proračuna. Podpore podeljuje ban v svrhu dovršitve strokovnih, srednjih in visokih šol. Dobiti jih morejo dečki slovenske narodnosti, ki poleg splošne bistrosti kažejo izredne sposobnosti in so tako siromašni, da ne zmorejo stroškov za šolanje. Dekleta pridejo v poštev le v izrednih primerih. Za izbiro takih izredno nadarjenih učencev je predpisan poseben postopek. Vsako leto sporočijo šolska upraviteljstva sreskim in šolskim nadzornikom imena izredno nadarjenih ubožnih učencev 4 ali 5. razreda. Priporočilo šolskih upraviteljev pa ni zadostno. Še posebej mora katehet dati izjavo o nravnostni vrednosti učenca in njegove rodbine. Iz tako sestavljenih poročil predlagajo potem okrajni šolski nadzorniki do tri prošilce iz svojega območja. Izmed njih izbere prosvetni oddelek po svoji spoznavnosti eno tretji-

no, ki jih potem preizkusi še banovinska poklicna posvetovalnica. Končna odločitev pripada banu, ki odredi tudi višino mesečne podpore. Ban lahko določi za podpirance tudi učence, ki so že na kaki meščanski, srednji ali strokovni šoli.

* **Ameriški Jugoslovenci proti Otonu Habsburškemu.** Ameriško-jugoslovenska legija je izročila amerškemu ministru za zunanje zadeve protest proti pomoči, ki bi jo morebiti hoteli nuditi nekateri Američani Otonu Habsburškemu. Protest, ki ga objavlja v Chicagu izhajajoči list »Jugoslavija«, pravi med drugim: »Ameriško-jugoslovenska legija najodločneje protestira proti kakršnikoli pomoči Otonu Habsburškemu in nazadnjaškim smotrom propadle dinastije, proti kateri so nastopili vsi narodi, ki so skozi stoletja trpeli v temi in suženjstvu pod njenim jarmom. Nastala je svetovna vojna in tekle so reke krvi zaradi nevzdržnih razmer v Sredni Evropi, ki jih zdaj Habsburgovci želijo vzpostaviti v obliki podunavske federacije. Svobodoljubna ameriška demokracija ne sme imeti nobenih zvez s početjem onih, ki zlorabljajo svobodo za svoje sramotne smotre. Svoboda je za one, ki vedo, kako jo je treba ljubiti in spoštovati, ne pa za one, ki so jo teptali skozi stoletja. Za to svobodo Amerike in Jugoslavije smo kot dobri ameriški državljani prelili svojo kri in smo ponovno pripravljani braniti ta načela zoper vsakogar, ki bi jih skušal spet uničiti.«

* **Spremembe uredbe o nakupu nepremičnin v obmejnih pasovih.** Minister dr. Marković je izjavil novinarjem, da izdelujejo v ministertvu za pravosodje novo uredbo o nakupu nepremičnin v obmejnih pasovih. Po njegovem mnenju bo nova uredba zadovoljila predstavnike narodnih manjšin, ki se pritožujejo zaradi krutosti obstoječe uredbe. Napovedal je tudi, da bo v kratkem postavljenih 100 novih sodnikov in 150 sodnih pripravnikov. Poleg tega je napovedal, da bo ustanovljeno novo upravno sodišče v Novem Sadu, ki bo pristojno za ozemlje bivše Vojvodine.

* **Čebelarški tabor v Grosupljem.** Čebelarje in njih prijatelje opozarjamo na čebelarški tabor, ki bo 28. t. m. v Grosupljem. Na taboru bodo predavali naši priznani predavatelji in čebelarški strokovnjaki. Nekatera predavanja bodo združena s filmi, ki bodo kazali vzrejo matice, čebelne bolezni in drugo. Začetek tabora ob 10 pri čebelnjaku

g. Košaka. Pred taborom bo ob 9. služba božja. Čebelarji, obiščite naš prvi tabor in pokažite, da se zavedate važnosti te lepe in koristne panoge slovenskega kmetijstva.

* **Sol se ne bo podražila.** Glede na vesti o pripravljajoči se podražitvi soli izjavlja uprava državnih monopolov, da so ti glasovi čisto neresnični in da se sol ne bo podražila. Opozarja se prebivalstvo, naj ne naseda tem lažnim vestem in da naj nakupuje samo količine za svojo redno porabo. Prav tako se naproša prebivalstvo, naj vsakogar, ki širi te lažne vesti, prijavi oblastvom.

* **Hrvatski kmetje hočejo lov zase.** V Zagrebu je zborovala Zveza lovskih društev banovine Hrvatske. Zborovanje je vodil dr. Milovan Zoričić. V razpravo na zboru so posegli tudi trije zastopniki kmetov, ki so rekli med drugim tole: Zemlja, na kateri so lovišča, je kmečka last in zato imajo kmetje prvenstveno pravico do lova. Doslej je bilo tako, da so lovili razni meščani, zlasti tudi oni, ki tega niso vredni, medtem ko izmed kmetov nihče ni mogel doseči te pravice. Zdaj pa zahtevajo hrvaški kmetje, da bodi lov v njihovih rokah. Nato pa da bodo oni dovolili vsem mestnim lovcem, ki imajo dobre namene in žele iskreno sodelovati s kmeti, da bodo še nadalje lovili kakor doslej. Neki učitelj je predlagal, da se novim kmetiskim lovskim društvom, ki so pristopila k zvezi, omogoči delovanje, in da more zatorej zdajšnja uprava odstopiti. Nato je res odstopil ves odbor, kar je bilo sprejeto z navdušenjem. Izredni občni zbor bo 5. maja.

* **Strožje nadzorovanje tujcev.** Zaradi večjega navala tujcev v našo državo je ministrski svet predpisal uredbo o bivanju tujcev v naši državi. Po tej uredbi je vsak tujec, ki pride v našo državo, dolžan izpolniti posebne formalnosti povsod, kjer se ustavi. Vsak dan bivanja mora javiti oblastvom. Prav tako mora prijaviti, odnosno objaviti vsako spremembo bivališča. Pri komer bo oblastvo ugotovilo, da nima vseh potrebnih listin v redu, bo moral takoj zapustiti državo. Predpisi o kaznih, ki jih določa ta uredba, so zelo strogi. Poleg te nove uredbe, s katero se ureja bivanje tujcev v državi, ostanejo še nadalje v veljavi vsi dosedanji predpisi o bivanju tujcev.

* **Občinske volitve na Hrvatskem bodo 19. maja.** Z naredbo banovine Hrvatske so za 19. maja razpisane občinske volitve v vseh občinah banovine Hrvatske.

P. Kelle

24

DOM Roman z gora

(poslovenil B R)

»Jezus, nesreča se je zgodila! Gustav je hotel zažgati naš skedenj, pa je padel z lestve in si zlomil vrat!«

Prestrašen krik

Lota je strmela kakor blazna v deklo, — hotela je govoriti, kričati, vpraševati, pa ni mogla.

Henrik jo je pritisnil k sebi.

»Berce, gospod Berce, vaš Gustav, o bog, o bog. Vrat si je zlomil!« je jadjikovala dekla.

Berce je sedel za mizo kakor okamenel. Samo ječal je. Oči so mu strmele v deklo, ki je še neprestano kričala, potem so začele njegove roke tipati, njegove noge polzeti in zdrknili je pod mizo.

Nekaj minut nato so prinesli ponesrečenca v izbo. Bil je mrtev.

Položili so ga na tla in vsi nemi stali ob vratih. Berce, ki sta mu Koritnik in Henrik pomagala na klop, je tiho gledal. Zdaj je vstal. Hotel je iti k sinu, toda noge so mu odpovedale. Sredi izbe se je spotaknil in preden so ga mogli drugi pobrati, je zlezal kakor žival po štirih k svojemu mrtvemu otroku, legel čez mrliča in obležal na njem. Lota je odvedla ženska v sobo.

Pozno ponoči se je Henrik vrnil domov. Ko je prižgal svetilko, se je plašno ozrl. Velika slika ga je gledala s stene. Sin je strmela v sliko svojega očeta v tišini zaročne

noči in tih groza ga je pretresala. »Zdaj si opravičen in maščevan, oče! Maščevan!«

Potem se je počasi, kakor bolnik obrnil in legel.

Viharen dan je sledil tej noči. Veter je gnal snežne oblake čez gozd in vas, bičal hiše in drevje. Tako je bilo tudi v viharjem v dušah ljudi. Vse je presvetlil ta vihar, kakor presvetli blisk črno, tesno dolino, kjer prei nobeno oko ni ničesar videlo. Ljudje so se zdi zavedeli, kdo je moral biti tudi prvič požigalec.

Delo ta dan nikomur ni šlo prav od rok. V vseh hišah so ljudje samo govorili, se zbirali in šepetali. Vsi so čutili, da so hudo grešili nad Bukovnikovimi ljudmi. Mnogi so se kesali, marsikdo je sklenil, da bo popravil to, kar je zagrešil. Zlasti je bilo ljudem žal, da se niso odzvali povabilu na Henrikovo zaročo, ker so s tem mladega Bukovnika spet iznova užalili. Najbolj pa so očitali brivcu, ker je bebca onil, in vsi so bili mnenja, da je on kriv Gustavove strahotne smrti, da je bil sploh on zmerom podpihovalec in krivec. — Če se ne bi bil on zmerom vmešaval in prilival olja na ogenj, bi bilo že davno pozabljeno sovraštvo do Bukovnikovih.

Tako se je zgodilo, da je brivec v teh dneh izgubil svoj dom. Že nekaj tednov nato se je naselil v vasi spreten tekme njegove obrti, in pozneje je moral brivec zaničevan in brez doma oditi. Na vasi je javnomnenje gospodar Kdor pade pri njem v nemilost, postane neznanec.

Le o Bercetu si ljudje niso bili na lasnem. Njegova osebnost je ostala v temi. Ženske bi ga bile rade obsojale, toda moške so menili, da je boljše, če nekoliko bolj zahajajo v

njegovo gostilno, saj bodo potem morda še kaj odkrili ali doživeli.

Okoli devetih popoldne je šel Henrik na Bercetov dom. Mrtvec je že ležal na odru. Ob glavi so mu prižgali sveče, ki so medlo brlele.

Zgrozil se je, ko ga je videl. To je bil tisti, ki je uničil njegov dom, brat njegove neveste, — pa vendar nesrečen, obžalovanja vreden človek.

Zunaj je srečal Petruljo in jo vprašal po Loti. Ženica si je s predpasnikom obrisala obraz. »Moj bog! Zaprla se je v svojo sobo in ne pride iz nje.«

Šel je po stopnicah in potrkal na njena vrata.

»Lota! Lota!«

Tih jok

»Lota! Odgovori mi! Ali si bolna?«

»Henrik, danes ne morem, danes ne! — Ali si bolna, Lota? Ali naj pokličem zdravnika?«

»Ne, ne, ne! — Samo utrujena sem. Strahno utrujena.«

»Ne razburjaj se, ljuba Lota! Prosim te!«

»Da, Henrik, da!«

Še nekaj časa je stal pri vratih, pa ni rekla niti besede več. Zato je šel in zabičil Petrulji, naj Lote ne pusti same.

Tudi Berceta ni videl. Starec se je zaklenil v svojo izbo in ni prišel iz nje. Niti odgovoril nikomur ni. Samo njegovi polzeči koraki so se slišali.

Okoli treh popoldne se je začelo mračiti. Henrik se je vrnil iz mesta, kjer je poskrbel za pogreb. Spet je hotel videti Loto. Poslal je Petruljo k njej. Ta se je kmalu vrnila in

* Glasilo dr. Mačka o pogajanjih z Rusijo
»Hrvatski dnevnik« posveča uvodnik pogajanjem za trgovski sporazum med našo državo in Sovjetsko Rusijo. List pravi, da je zbudila ta vest povsod veliko pozornost, zlasti tudi v Beogradu in v Zagrebu. Nato nadaljuje: »Listi, ki so prvi objavili to vest, so bili dobesedno razgrabljeni. To je razumljivo, če se pomisli, da smo bili ena izmed tistih redkih držav, ki nima državnih in trgovinskih odnošajev s Sovjetsko Rusijo, čeprav Jugoslavija ni pristopila k protikomunističnemu paktu. Brez dvoma so morali biti zelo važni razlogi, ki so privedli do pogajanj v Moskvi. Na poučenih beograjskih mestih pravijo, da je prišlo do teh pogajanj zaradi zmed v zdajšnji zunanji trgovini, ki so posledice druge svetovne vojne. Rusija ima vrsto predmetov, ki zanimajo Jugoslavijo, predvsem pa njena nafta.« »V Beogradu,« pravi dalje »Hrvatski dnevnik«, »opozarjajo na to, da bo Jugoslavija tudi v bodoče ostala pri svojem dozdašnjem stališču glede komunistične akcije in da se motijo tisti, ki računajo v tem pogledu na kako popuščanje. Pogajanja, ki bodo v Moskvi, bodo imela čisto gospodarski značaj.«

* Resnica je božja hčerka. V »Domoljubu« napada g. Janez Kalan naše učiteljstvo in mu očita vse mogoče reči. Razen tega jim kliče, da so že pozabili, »kako so liberalci brez vsakega vzroka iz gole mržnje do vsega katoliškega premetavali katoliško misleče učitelje iz enega kota v drugega... G. Janez Kalan, ki velja za resnicoljubnega moža, naj popraša svoje »katoliško živeče učitelje« po podatkih preganjanj za časa »liberalne« vladavine in za časa Stojadinovičevega oprode Dobrivoja Stošovića. Če so enako resnicoljubni kakor on, bodo morali potrditi, da je bilo od leta 1931. do 1935. prestavljenih vsega toliko »katoliških« in »liberalnih« učiteljev skupaj, kolikor jih je premestil sam takratni minister za prosveto Stošović v nekaj mesecih.

* Gasilska zajednica za dravsko banovino je zborovala. V Ljubljani je bila v nedeljo redna letna skupščina gasilske zajednice za dravsko banovino, na kateri se je zbralo nad 50 odposlancev vseh gasilskih žup. Zbor je vodil starešina dr. Anton Kodre. Z zborovanja so bile poslana na predlog starešine vdanostni brzojavki Nj. Vel. kralju Petru II. in pokrovitelju gasilstva Nj. Vis. kraljeviču Tomislavu in pozdravna brzojavka ministru za

telesno vzgojo naroda Tomiču. Po predsednikovem poročilu o delu zajednice je sledilo poročilo tajnika g. Mežka, blagajnika g. Laha, gasilskega inspektorja inž. Dolenca, nadzornega odbora in druga. V Sloveniji imamo že 968 gasilskih čet z 31.146 člani. Gasilskih domov in orodišč je 856. motornih brizgaln 547, ročnih brizgaln 1037, lestev pa 1505. Avtomobilov ima gasilstvo 192. Vrednost celotnega premoženja, ki ga imajo gasilske čete, znaša okrog 60 milijonov dinarjev. Izčrpano poročilo o lanskem gasilskem kongresu je podal predsednik kongresnega odbora g. Japelj, nato pa je poročal o prenosni vsega gasilstva v državi starešina gasilske zveze g. Snaj. Pri volitvah je bila izvoljena tale uprava: starešina dr. Anton Kodre. I. podstarešina Bogdan Pogačnik, II. podstarešina dr. Albin Šmajd, tajnik Fran Mežek, tajnikov pomočnik Pavel Japelj, blagajnik Miha Lah, blagajnikov pomočnik Ivan Teuerschuch. Ostali odbor sestavljajo: Josip Dolinar, Franc Guček, Jožef Drobne, Konrad Golobranec, Josip Jenko, Jože Rupnik, Fran Snaj in Josip Benko, nadzorni odbor pa Leopold Kopač, Franc Černe, Martin Marinč, Alojz Vogelcnik in Ivan Muhič. Pred zaključkom skupščine je bila soglasno sprejeta resolucija, ki pravi, da je naše gasilstvo pripravljeno vsak čas doprinesiti žrtve za domovino.

* Izselski komisariat v Parizu ukinjen. Po pariških vesteh se je odločila jugoslovenska vlada ukiniti izselski komisariat pri poslanstvu v Parizu. Ta sklep je izzval med našimi delavci, ki so v Franciji na delu, veliko nerazpoloženje. Jugoslovenski delavci namreč mislijo, da je danes izselski komisariat v Parizu za naše delavce potrebnejši kakor kdaj poprej. Poleg tega plačujejo delavci sami poslovanje izselskega komisariata s svojimi prispevki v izselski sklad in ima država prav za prav od njega še dobiček.

* Za mir in slovo na Balkanu. Sofijski dnevnik »Slovo« piše med drugim: »Mir mora biti na Balkanu ohranjen. To je želja vseh narodov na tem polotoku. Toda samo želja, pa naj bo še tako iskrena, ne more zadostiti. Potreben je tudi sporazum med balkanskimi narodi, da bodo lahko branili in drugim vsilili svojo miroljubnost. Kar se tiče bolgarskega naroda, mu je njegov prirodni nagon odredil, da mora živeti v miru s svojimi sosedi, da mora ohraniti mir na Balkanu. Bolgarska zunanja politika je odsev

tega nagona.«

* Ponovna podražitev železa. Sredi preteklega tedna se je spet podražilo železo. Podražitev železa bo najbrž neugodno vplivala na cene drugega blaga.

* V Hrvatski nadzorstvo nad cenami suhog mesa. Na področju banovine Hrvatske spadajo pod nadzorstvo nad cenami tudi suho meso in sploh prekajeni mesni izdelki, dalje sveža slanina in salo.

* Primate postopače, ki širijo razburljive vesti. Po nekaterih krajih Slovenskih goric se klatio razni ljudje, ki se izdajajo za brezposelne delavce a so le delomrzneži, saj delo odklanjajo. Ti ljudje širijo vznemirljive vesti s katerimi begajo mirno ljudstvo ki takim govoricam kaj rado nasede. Potrebno je, da te lopove oblastva strogo kaznujejo.

* Trojčke je rodila. Polšniška občina ima svoj dogodek. Žena Frančiška Resnikova z Raven je rodila trojčke. Resnikova je vse do zadnjega opravljala domača dela. Ko se je približal čas, jo je mož spremljal v ljubljansko porodnišnico. Bilo je kar prav, da je prišla v porodnišnico, saj ni lahko, dati življenje kar trem zemljanom. Najprej je privekal na svet fantiček, nato še en bratec in nazadnje sestrica. Zdaj so trije mladi Polšničani že krščeni, in sicer so dali fantkoma imeni Hinko in Vinko, dekletce pa je po materi Francka.

* Na stara leta je postal oče. »Politika« je priobčila iz Nikšića v Črni gori vest, da je tamkaj neki 96 letni Mile Ciganović postal oče. Ta možak je tako trden, da je samo dvakrat v življenju videl zdravnika. Prvič, ko je bil ranjen v vojni, katere se je udeležil leta 1875., drugič pa zdaj, ko je šel po poročno dovoljenje.

* Prva letošnja toča na Dolenjskem. V ponedeljek se je v prvih popoldanskih urah nebo okrog Mokronoga močno pooblačilo in kmalu je pričela padati precej debela toča. Po nekaterih krajih je čisto pobelila zemljo. Škode zdaj še ni naredila.

* Smrtna nesreča zaradi pijanosti. Franc Šip, hlapec pri posestniku Francu Žagarju v Škofji vasi, je vozil z dvovprežnim vozom deske z neke žage pri Novi cerkvi v Škofjo vas. Hlapec se je bil po prevzemu lesa upijanil, pa je med vožnjo na cesti med Novo cerkvijo in Višnjo vasio najbrž zamenjal v temi vajeti in notegnil oba konja na levo stran ceste. Težko naloženi voz je zdrknil čez cestni rob in pokopal hlapec pod seboj.

mu ovedala da ga Lota prosi, naj jo pusti samo

»Petrulja! Kaj pa počenja? Kaj pa počenja sama?«

Ženica je skomignila z rameni.

»Moj ljubi bog, kaj naj počenja? Nič! Sedí, strmi predse in ne reče niti besede!«

»Petrulja, tele rože ji nesite in recite ji, naj se pomiri. Danes jo bom purlstil samo, toda jutri jo moram videti. Za vsako ceno! In naj se ne grize. Gustav je bil ubog, nesrečen človek.«

Petrulja je pokimala in obljubila, da bo vse storila. Potem je šel Henrik domov.

Protí sedmi uri je Petrulja potrkala na Berce tova vrata. »Gospod Berce, odprite, jesti morate!«

Odprl je Petrulja se je zgrozila, ko ga je zagledala. Starec je bil kakor prežeča, boječ se žival.

»Gospod Berce! Jezes! Kakšni pa ste!«

Naslonil se je na zid in jo otožno gledal.

»Ali je kdo prišel? Ali je kdo po meni vprašal?«

»Kdo pa naj bi bil prišel?«

»Ali res ni zame nihče vprašal? Res ne, Petrulja?«

»Kdo pa?«

»Petrulja, če pride orožnik, reci, da me ni doma! Ali slišiš? Da me ni doma! Da sem šel odpotoval! Ali slišiš?«

»Sveta nebesa! Saj ga ne bo! Moj bog, takšna strašna nesreča!«

Stopil je k njej.

»Petrulja! Ali ljudje kaj o meni govore?«

»Kaj naj pa govore?«

»Jaz nisem ničesar vedel, Petrulja. Ali slišiš? Prav ničesar nisem vedel. Povej to lju-

dem! Jaz nisem kriv! Nedoržen sem! Ali slišiš? Povej to ljudem drugače jih bom tožil, vse, vse! To jim povej!«

Omahnil je na stol. Petrulja je začela jokati.

»Pojdite vendar dol, gospod Berce! Nikari ne ostanite tako samil!«

Stresel se je.

»Pojdi, Petrulja, pojdi stran! Nekdo prihaja. Pojdi! Prav po tihem! Ničesar ne povej, Petrulja! Ni me doma!«

Potisnil jo je skozi vrata in jih zaklenil za njo.

*

Ponoči je bilo. Lota je ležala v postelji in imela široko razprte oči. Temno je bilo v izbi in ura je obstala. Zunaj se je zaletaval veter v sleme in veje visokega drevesa so časih oplazile okno.

Dekle je sklenilo roke. Tedaj je začutilo, kakor da ji nekaj stiska prst. Zlati prstan! Njegov prstan! In spodaj leži njen brat!

Kako so rože dehtele!

»Ni mogel drugače, ubogi, nesrečni človek!«

Tako plemenit je bil Henrik!

A ona — ona? Ali ni zločin, da nosi ta prstan? Da išče ljubezni in sreče v družini, kjer je njen brat zasejal pomanjkanje, smrt in sramoto?

Lenka! Moj bog, kaj bo rekla Lenka! Če bo zdaj izvedela to, bo padla njena kletev čez njeno in Henrikovo ljubezen, zdaj po pravici.

Prstan! Kako strašno jo stiska!

Če bi mogla zdaj umreti in to izbrisati, bi rada umrla, še to noč.

Čuj! Zunaj je zaslišala korak. Tih korak. Zdaj! — Bled soj luči je švignil mimo praga. Kaj je bilo to? — Kaj? In v veži je slišala ječanje, strašno, težko pridušeno ječanje.

O, bog, oče!

Čez nekaj časa se je splazila po stopnicah navzdol. Nagnila se je čez ograjo. Tedaj ga je zagledala. Klečal je med odprtimi vrati pred sobo, kjer je ležal mrlič, in pritiskal glavo ob podboj.

Luč, ki jo je prinesel s seboj, je ugasnila. Samo sveče ob mrličevem zglavju so blede osvetlievale oboke.

Oče!

Šepnila je to besedo. Prestrašen se je zdrznil.

»Kdo me kliče? Lota, ti?«

Pohitela je k njemu in ga prijela za roko.

»Oče! Pojdi z menoj! Pojdi k meni!«

»Da! — Lota, k tebi — da.« —

Še enkrat je pogledal mrtveca, njegov prestrašeni, od groze spačeni obraz in zdrobljeno čelo. Potem je Lota zaprla vrata.

Zgoraj je z drhtečo roko prižgala svetilko.

Ko se je soba razsvetlila, se je starec odahnil. Dušilo ga je.

»Ne morem več tega vzdržati. Moram ti povedati. Duši me. Tako strašno se bojim. Lota, — jaz — jaz sem vsemu kriv!«

Začudeno ga je pogledala in ni ga razumela.

»Lota, vse sem vedel, že davno prej sem vse vedel.«

»Kaj?«

»Da je on — naš Gustav — zažgal.«

»Vedel si?«

Zaječala je. Pogledal jo je, v dve gube je zlezal in molče strmel v njo.

Mesrečnik je na mestu izdihnil.

* **Dve domačiji sta zgoreli.** Pred kratkim ponoči je nastal ogenj v Veliki vasi pri Slivnici v gospodarskem posloplju posestnika Lenika in se razširil tudi na hišo. Ker je pihal močan veter, so ognjeni jeziki preskočili še na sosedno gospodarsko poslopje in hišo posestnika Bečnika. Vse zgradbe so zgorjele do tal. Rešili so le živino in pohištvo. Zahvaliti se je hitri pomoči gasilcev, da se požar ni razširil še na poslopja drugih sosedov.

* **Požar na Poljanah pri Št. Vidu.** Nedavno pozno ponoči je na Poljanah pri Št. Vidu začelo goreti gospodarsko poslopje posestnika Jančeta Ježka, po domače Pikca. Gasilci so imeli mnogo dela, da so požar omejili in obvarovali vsaj sosedna poslopja. Škoda je velika. Vsa znamenja kažejo, da je ogenj zanetil neki prosjak.

* **Pri Pušencih je strela ubila pridno gospodinjico.** 40letna posestnica Helena Trafelova iz Pušencev pri Ormožu je delala te dni popoldne na svoji njivi. Naenkrat je nastala nevihta z bliskanjem in grmenjem. Ko se je vtila ploha, je hotela Trafelova s polja. Tedaj pa je udarila strela vanjo. Bila je pri priči mrtva. Ker je ni bilo domov, so jo svojci šli iskat in jo našli mrtvo na polju. Pokojnica je bila dobra gospodinja. Blag ji spomin!

* **Požar zaradi kratkega stika.** Nedavno noč je zgorelo gospodarsko poslopje posestnika Jožeta Šublja v Savljah. Gasit so prihiteli gasilci iz Ježice in iz Šiške. Posrečilo se jim je požar omejiti, da se ni razširil na sosedne zgradbe. Po mnenju nekaterih je požar nastal zaradi kratkega stika v električni napeljavi kraj hleva.

* **Zgorela je drvarnica Martina Martinčiča v Lučinah v Poljanski dolini.** Zgradba je bila založena z vsem mogočim blagom, zato je škoda precejšnja. Sosedje, ki so prišli prvi na kraj požara, vedo povedati, da je začelo goreti najprej sredi drvarnice, odkoder se je potem razširil ogenj na vse strani. Iz tega sklepajo, da je povzročil ogenj zaboječak s penelom, ki so ga imeli sredi drvarnice. Služkinja je pekla prejšnji dan kruh. Opoldne je očistila peč, pepel pa je odnesla v drvarnico. Možno je, da je bilo med pepelom še kaj žerjavice, ki je zanetila les.

* **Smrtna nesreča pri podiranju drevja.** V prijaznem zaselku Poljanske doline, Srednjem brdu, se je pripetila huda nesre-

ča. 60letni domačin Anton Mezek je z 61-letnim Francetom Coljo podiral v gozdu bukeve. Prva bukev je bila posekana, pa ni padla. Zataknila se je za sosedno bukev. Zato sta požagala tudi drugo bukev. Ko sta pričeli obc drevesi padati, sta otkočila Colja in Mezek vsak na svojo stran. Nesreča pa je hotela, da je prav med padanjem drevca močno ptegnil veter in je zasukalo eno bukev tako, da je padla prav tja, kamor se je bil umaknil Mezek. Bukve je zmečkala Mezku prsni koš, da je nesrečnik kmalu nato izdihnil. Mezek zapušča vdovo brez otrok. Blag mu spomin!

* **Požar je uničil gospodarsko poslopje posestniku Martinu Ješovniku pri Sv. Rupertu v Slovenskih goricah.** Požar je bil podtaknjen.

* **V hlevu ga je zadela kap.** Dninar Lužar je bil zaposlen kot delavec pri posestniku Strelu v Mokronogu. Ker je bilo nedavno zvečer slabo vreme, se je Lužar odločil, da na noč ne pojde domov in da hoče prenočiti v hlevu skupno s svojim sinom, ki je stalno v službi pri Strelu. Drugo jutro je mož zgodaj vstal in začel krmiti živino namesto svojega sina. Ko je živino nakrmil, je rekel sinu, da pojde domov. Sedel je na posteljo in si pričel obuvati škornje. V naslednjem trenutku ga je zadela srčna kap in je kmalu zatem izdihnil.

* **Ponarejeni bankovci po 100 din.** Pred tričlanskim senatom v Celju sta se zagovarjala 29letni delavec Anton Bark in njegov brat 27letni mesarski pomočnik Stanislav Bark iz Griž pri Žalcu zaradi ponarejanja in razpečavanja bankovcev po 100 din. Obtožena sta bila, da sta v Migojnicah pri Grižah ponaredila več bankovcev po 100 din in dala štiri ponarejence v Žalcu, Grižah in Latkovi vasi v promet. Ponarejenci so bili izdelani zelo preprosto. Anton Bark je bil obsojen na osem mesecev, Stanislav Bark pa na šest mesecev strogega zapore. Oba sta tudi obsojena na 60 din denarne kazni, na plačilo odškodnine oškodovancem in na izgubo častnih pravic za dobo enega leta.

* **Sirov pekol med pijanimi fanti.** Nedavno zvečer je večja družba popivala v vinotoku Matjašiča Vinka, posestnika v Mali vasi. Ko jim je alkohol zlezal v glavo, se je začel prepir in se spremenil v pretep. Vendar so se spet pomirili, ko so dva izmed pretepačev ukrotili. Čez čas pa se je pretep ponovil. Na bojišču je mrtev obležal 37letni

oženjeni Franc Kamenščak, 39 letni Franc Vrbnjak, ki je tudi oženjen, pa je bil smrtno ranjen. Orožniki od Sv. Tomaža so krivce takoj polovili. So to bratje Ferdo, Jožef in Franc Erhaticevi, v starosti 18 do 25 let, dalje 17letni Aizrl Martin in 20letni Tomaž Plohl. Vsi so bili odvedeni v zapor. Doma so vsi iz župnije Sv. Tomaža.

* **Železni kršec so imeli za zlato.** Pri kopanju temeljev za neko novo stavbo ob Dravi v Mariboru so delavci naleteli na kamenje z mnogimi kakor zlato se lesketajočimi luski. Takoj so mislili, da gre za zlato. Toda kmalu so bili poučeni, da v kamenju ni zlata, temveč železni kršec.

* **S sestričnega pogreba se je vračal in se smrtno ponesečil.** Te dni je bil pogreb železničarjeve žene Elizabete Šoštarjeve iz Žabljeka nad Poljčanami. Na pogreb je prišel tudi brat Švegelj Vincenc, železničar iz Ponikve. Ko je po pogrebu v mraku Švegelj šel peš v Poljčane na vlak po železniški progi, ga je povozil vlak. Zdravnik mu je nudil prvo pomoč in odredil prevoz v celjsko bolnišnico, kjer je umrl, ne da bi se bil zavedel. Štel je okrog 41 let. Bil je pridni delavec in zapušča ženo z nepreskrbljenim otrokom.

* **Otrok je umrl za opeklinami.** Pred tedni se je triletni posestnikovi hčerki Slavici Jelenovi z Železnega pri Veliki Pirešici na njivi pri zažiganju suhljadi vnela obleka. Deklica je dobila hude opekline na hrbtu. Prepeljal so jo v celjsko bolnišnico, kjer je mesec dni po nesreči izdihnila.

* **Požar uničil hišo in gospodarsko poslopje.** Posestniku Ivanu Škrgetu v Sp. Gašteraju pri Sv. Jurju v Slovenskih goricah je ogenj uničil hišo in gospodarsko poslopje do tal. Živino so rešili. Požar je nastal zato, ker je skozi nastalo razpoko v steni ob peč začel švigati plamen od katerega se je vnela slama. Poslopji nista bili zavarovani.

* **Kakšni so ponarejeni 500-dinarski bankovci.** Narodna banka je poslala svojim podružnicam opis ponarejenih 500dinarskih bankovcev. Razen okraskov na okviru in na obeh straneh je vse drugo ponarejeno s precej debelimi in zamazanimi črtami ali pa so podrobnosti samo naznačene, kakor je to pri čipkastem okrasku nad krili belega orla, medtem ko okraski pod belim orlom sploh niso naznačeni. Lik kralja Petra II. in beli orel na licu bankovca nista posrečena. Na drugo stran bankovca je ponarejalec že bolj pazil in ta stran človeka lahko premoti. V

»Govori! Govori! Vse povej! Vse! Govori! Povej! Takoj! Vse! Moraš!«

»Odpri je usta, pa ni mogel izdavi niti besede.«

»Kdaj si zvedel?«

»Stal je kakor zločinec pred strašnim sodnikom.«

»Lota! Usmili se me, Lota!«

»Kdaj si izvedel?«

»Takoj, že prvi dan!«

»Preden je bila razprava?«

»Da!«

Strašen molk.

Tiho, zlovestno je žvižgal veter okoli hiše.

»Ti!«

Stopila je k njemu s strašnim sovraštvom v obeh.

»Vse povej! Vse!«

»Po krivem, po krivem sem prisegel, Lota!«

Ničesar ni rekla. Samo poslušala je. Nad hišo je bobnelo, veter se je zaletaval v okna in tožno jadikoval skozi line.

»Po krivem prisegel? Zakaj?«

»Bukovnikov dom sem hotel imeti. Za vas vse! Za vas!«

»Bukovnikov dom si hotel imeti?« Te besede je rekla z ubitim glasom.

Potem je šla počasi po izbi, odgrnila zastor na oknu in se zastarmela čez cesto.

Berce je sedel na rob postelje in strmel v njo.

Kakor kip je bila in roke so visele od nje, kakor ne bi bile njene.

Čez dolgo, dolgo se je obrnila. Počasi je stopila od okna k mizi. Tam je snela zlati prstan s prsta, poljubila ga je in položila k rožam.

»To misliš storiti. Lota!«

Z mrtvimi očmi ga je pogledala.

»Tega je zdaj konec! Hčere in sestre takšnih zločincev ne more vzeti za ženo.«

»Kaj misliš storiti. Lota?«

»Vse mu bom povedala.«

Zastokal je.

»Povedala mu boš?« —

Potem je bilo vse tiho. Luč se je kadila. Čez nekaj časa je spet veja oplazila okno in počilo je steklo. Tedaj je Berce vstal. Počasi je stopil čez izbo do košare, ki je že dolgo strmel v njo.

Iz košare je vzel vrv za perilo. Lota je slišala tihi šum, obrnila se je in zagledala očeta s sivo vrvjo v rokah.

»Oče!«

Ni se obrnil.

»Oče!«

Planila je k njemu, iztrgala mu je vrv iz roke in jo zagnala čez ramo. Padla je na njeno posteljo in se tam zvila po beli blazini kakor siva kača.

»Če mu to poveš, me bodo odvedli na stara leta v kaznilnico. Bolje je, da napravim konec!«

»Oče! ne bom mu tega povedala. Ničesar mu ne bom rekla. Ne bom te izdala, toda storiti boš moral to, kar bom jaz hotela, vse!«

*

V Bukovnikovem domu je ura odbila tretjo zjutraj. Bukovnikov Henrik je ležal v postelji in bedel. V mraku se je s stene iskril srebrn napis: »Očetov blagoslov zida otrokom hišo.«

Mladi mož, ki so mu misli vzele mir, se je pogovarjal sam s seboj, ker je moral govoriti.

Krivec njegove nesreče je ležal tam onkraj ceste, nem in hladen. Njegova uboga duša je že bila tam, kjer je noben zemljan ne more kaznovati. Življenje pripada samo čistim. Tega ne uniči nič, ne prijateljstva jez, ne sestrina kletev. Na čisto življenje ne pade prekletstvo, tudi ne prekletstvo tistih, ki so bili žrtvovani.

Tako se je boril Henrik s svojim občutljivim srcem. Dolgo se je boril zaman. Spodaj je hripava ura že odbila četrto, peto, njegovo trpljenje pa še ni bilo nič manjše. Šele proti jutru se ga je usmilil spanec.

Ko je bil že davno dan v sobi, se je Henrik zbudil. Ura je bila že deset. Hitro se je oblekel in takoj stopil čez cesto.

»Zaspal sem. Petrulja! Kako je? Kaj dela Lota?«

Petrulja je stopila v njeno sobo.

»Pismo vam je pustila. V mesto je šla. Že ob sedmih za pogreb je bilo treba nekaj urediti. Gospod pa je v svoji sobi in ne pride ven. Tu je pismo. Tako žalostna je bila davi.«

Henrik je raztrgal ovitek in prebral prvi stavek. Nekaj debelega je pogoltnil, si z dlano obrisal oči in stopil s pismom k oknu.

»Petrulja! Petrulja! Poslušajte. Šla je! Šla je!«

»Gospod Bukovnik! Kaj pa govorite!«

»Petrulja! Šla je. Ne bo je več nazaj. Nič več!«

»Moj bog, gospod Henrik, saj ni mogoče, — saj ni res!«

Odrinil jo je stran in stekel po stopnicah navzgor.

»Gospod Berce, odprite!«

(Dalje)

splošnem so narejene vse podrobnosti površno. Besedilo, številke in podpisi so zelo slabi. Barve se jasno razlikujejo od barv pravega bankovca. Tudi vodni tisk je slab. Splošno so pa ponarejeni bankovci za nepoučene ljudi nevarni, ker so le izdelani tako, da jih ne vešče oko na prvi pogled težavno loči od pravih.

* **Zaključek preiskave v zadevi ponarejanja petstotakov.** Mariborska policija je zaključila preiskavo v zadevi ponarejanja 500-dinarskih bankovcev. V Mariboru in okolici je bilo skupno aretiranih 29 oseb. Preiskava je pokazala, da je 21 osumljencev pripadalo tisti skupini, ki je imela svoj sedež v Radečah pri Zidanem mostu, devet pa jih je sodelovalo z Bezjakom v Zagrebu. Obe skupini v Mariboru nista imeli nobene zveze med seboj. Osumljenci, ki so bili aretirani v zvezi z zadevo v Radečah, so v preiskovalnem zaporu mariborske jetnišnice, devet osumljencev pa je bilo poslano v Zagreb.

* **Drzni roparji so oropali trgovca.** V Kozjakih so navalili neznani roparji na 39-letnega trgovca Henrika Šiherja od Sv. Lenarta v Slovenskih goricah. Vrgli so ga s kolesa, ga pobili na tla in ga izropali. Odnegli so denarnico, v kateri je bilo nekaj gotovine.

* **Tihotapci pri Št. Ilju.** Pri Št. Ilju so naši obmejni organi pri kontroli nemškega tovornega vlaka našli v nekem vagonu zaboj vtihotapljenih predmetov. V zaboju je bilo nad 6 kg saharina in 130 vžigalnikov. To je v zadnjem času že drugi primer, da skušajo neznani tihotapci s tovornim vlakom spraviti tihotapsko blago v našo državo.

* **Velik požar na Pohorju.** Te dni je nastal velik požar v hiši posestnika Viktorja Glaserja v Bojtni, občina Šmartno na Pohorju. Ogenj se je razširil še na dve gospodarski poslopji, ker je pihal hud veter. Zgorele so vse tri velike zgradbe. Vzrok požara je bil slab dimnik.

* **Smrtna žrtev strele.** V Polhovem Gradcu so imeli v nedeljo popoldne hudo nevihto. Čeprav ni bilo posebnega dežja, je silno treskalo. Ko je v Podrebrju v bližini Polhovega Gradca 50 letna gospodinja Ana Cankarjeva nalagala polena v peč, je strela udarila v hišo in zadela gospodinjino. Gospodarja v tem trenutku ni bilo doma, pač pa je bila v hiši vsa družina, ki je skušala mater oživiti, a je bilo vse prizadevanje zaman. — Neprijeten dogodek so doživeli tudi izletniki v bližini Skaručne, ko so se vračali proti Ljub-

ljani. Ploha jih je prisilila, da so šli vedrit pod streho nekega gospodarskega poslopja in prav v to poslopje je nenadno udarila strela. Silen tresk je večino vedrečih k sreči samo prestrašil.

* **Orožniki v Rušah so zaplenili pol metrskega stota saharina.** V nedavni noči je orožniška patrulja v Rušah v gozdu poleg železniške proge opazila neke sumljive osebe. Orožniki so te osebe preiskali. Ker pa niso našli ničesar obremenilnega pri njih, so jih spet izpustili. Orožnikom se je pa zdelo čudno, kaj ti ljudje, o katerih se je že dalje časa govorilo, da se bavijo s tihotapskimi posli, delajo ponoči poleg železnice. Zato so naslednje jutro natančno preiskali dotični kraj ter našli med grmovjem in praprotoj okoli 50 kg saharina, zavitega v številne zavitke. Te zavitke so pometali iz vlaka nemški železničarji na dogovorjenem mestu, kjer naj bi tihotapci to blago pobrali. Orožniki so po naključju preprečili njihovo namero ter razkrili tihotapsko družbo. Ugotovili so, da je bil ta saharin kupljen v Pliberku v neki lekarni. Nemški železničarji so ga pretihotapili čez mejo. Tihotapci so za saharin plačali okrog 35.000 din.

* **Grehi Julčke Terčičeve.** Bralci se morda še spominjajo Julke Terčičeve, ki je imela tako važno vlogo v sodni razpravi proti Grebenšku in njegovi roparski tolpi. Julčka je bila pred celjskim okrožnim sodiščem oproščena krivde in so jo spustili na svobodo. Zaradi njen emladoletnosti je bila razprava tajna. Julčka, ki je zdaj že polnoletna, je po razpravi izginila iz Celja. Za nekaj dni se je oglasila na svojem domu pri Sv. Ani pri Makolah. Nato pa je brez sledu izginila. Zaradi ljudskega glasu, ki Julčki še zdaj ne verjame, da ni bila v zvezi z zgoraj omenjeno roparsko tolpo, in ji celo očita sodelovanje pri umoru zakoncev Ocvirkov v Medlogu, pri katerih je služila, je oblast še ni izbrisala iz svojih kazenskih spisov. Decembra je pripovedovala v neki gostilni v vojniški okolici, da ima v gotovini deset tisočakov, ki jih pa zaradi mladoletnosti ne more dvigniti. Pred nekaj dnevi se je oglasila pri nekem hlapcu, svojem znancu, v graščini Neuhausu pri Vojniku. Julčka je prosila hlapca za prenočišče. Okrog polnoči pa je Julčka segla pod hlapčevo zglavje in potegnila na dan listino, v kateri je bilo 2000 din. Takoj nato je izginila. Da je bila to tatvino zasnovala po načrtu, dokazuje dejstvo, da je ležala kar oblečena

nato, da je mogla hitreje pobegniti. Hlapec je tatvino opazil šele zjutraj. Zanimivo je, da tatvine ni takoj prijavil. Nemara je mislil, da se je Julčka le pošalila z njim, toda Julčka ni bilo od nikoder. Oblastvo jo zdaj zasleduje, kajti Julčka je dokazala, da je nevarna tatica in vlačuga.

* **Ciganki, ki napovedujeta srečo.** »Lepa gospa, dajte, da vam povem srečo!« sta začeli te dni nagovarjati dve ciganki gospo Marijo v Brejčevi ulici v Šiški. Vsiljivi ciganki sta naposled res pregovorili gospo, da ju je sprejela in si dala prerokovati srečo. Prva, okrog 40letna ciganka, se je lotila služkinje in jo prosila, naj ji da košček sladkorja. Sladkor je zavezala v čist robec in napravila na lonceh voze. Ko je nekaj časa uganjala svoje čarovnije, se je poslovila od služkinje, češ da ne sme robca odvezati do njenega povratka okrog 18. ure. Druga, okrog 35letna ciganka, izredno lepih potez in črnih velikih oči je sedla v sobi k mizi in prižgala črno svečo. Nato je prišla gospodinja za roko in začela ogledovati poteze na njeni dlani. Pri tem je gledala gospodinjino srepo v oči, dokler ni čutila, da njena volja popušča. Sugerirala ji je, da mora izročiti prstan, ki ga ima na roki. Nato ji je izvabila tri pare zlatih uhanov, zlato zapestnico in še nekaj druge zlatnine. Govorila je, da bo vse vrnila ob 18., ko pride spet nazaj. Naposled je pobrala še temnosivo moževo obleko, par moških čevljev in šal, ki ga je imela gospodinja okrog vratu. Preden je izginila, je zaprosila še za 150 din, ki jih je tudi dobila. Gospodinja in služkinja sta ves dan čutili nekakšno omotico. Zaman pa sta čakali, da bi se ciganki vrnili. Dodobra sta se zavedli šele po 18. uri in začeli razmišljati o tem, da sta nasledili sleparkama. Ciganki sta bili najbrž že daleč, ko sta osleparjeni prihiteli na policijo in prijavili, da so ju ciganki oškodovali za okoli 5000 din.

* **Vlom v Dragomeru.** V vasico Dragomer nad Brezovico pri Ljubljani se je priklatil te dni moški nizke in čokate postave ter vdrl v hišo posestnika Ivana Rotarja, ko so bili domači zunaj na polju. Vlomilec je v hiši vse premetal in odnesel 2300 din v bankovcih po 100 din in nekaj drobiža. Prilastil pa si je tudi samokres na bobenček. O vlamu so Rotarju povedali otroci, ki so videli vlomilca kasneje zbežati v gozd.

* **Grebenškov tovariš Avgust Žgank umrl.** V mariborski kaznilnici je umrl Avgust

Prosto po Scottu:

CRNI BRATJE

KRIMINALNI ROMAN

17

»Oprostite nam morate,« je nadaljeval Frederick Merrivale, »da vas moramo nekoliko preiskati. Okolnosti so takšne, da ne gre drugače.«

Pregled Caldwellovih žepov sta izvršila Garrish in Merrivale. Predvsem sta iskala, ali nima Caldwell v žepih še kakšnega orožja, pri tem pa sta sumljivo ogledovala tudi vsako drugo malenkost, ki sta jo našla v žepih. Merrivale je pregledoval suknič, a Garrish ostale dele obleke. Med drugimi malenkostmi sta zaplenila tudi žepni nožič. Ne navadno težka cigaretna doza je tudi zbujala Garrishovo pozornost. Nezaupno jo je vrtel nekaj časa med prsti. Ko pa je slednjič dognal, da so bile v njej le cigarete, jo je godrnjaje vrnil Caldwellu.

Nato je pregledal škatlico vžigalic. Vsako vžigalico je posebej vzel iz škatlice in jo preiskal. Merrivale je medtem raziskal notranjost polnilnega peresnika. V notranjem žepu telovnika je našel Garrish usnjat etui za naočnike, ki si ga ni niti ogledal, medtem ko je njegov šef Merrivale držal v roki ponikljano žepno svetilko.

»Žal mi je, toda ne moremo vam to pustiti, gospod Caldwell.«

»Spomin mi je na zelo dobrega prijatelja.«

»Saj vam bomo svetilko seveda spet vrnili, ko nas zapustite.«

»Ali bi smel vzeti baterije in svetilke?« je vprašal in nalo potegnil iz nje baterije. »Vi-

dite, zdaj mi svetilka ne more koristiti.«

Merrivale ga je neodločno gledal. »Naj bo, obdržite svetilko. Pravkar sem videl, da imate v telovnikovem žepu papir. Pokažite ga nam, da se prepričamo, če ni kaj neprimernega vmes.«

Takoj je Caldwell privlekel na svetlo pest pisem in listin in izročil Merrivaleu. Pri tem je iz kupčka papirja zdrknila fotografija in padla na tla. Merrivale se je sklonil, da bi sliko pobral, tedaj pa se je zdrznil in slike ni dvignil.

»Oprostite,« je menil oklevaje. »Kaj ni to slika Walkerjeve žene?«

Caldwell ga je čvrsto pogledal. »Da!«

»Oh,« je zamrmral Merrivale nekoliko v zadregi. »Da, spominjam se, seveda... Mislim, da smo vas zdaj dovolj nadlegovali, gospod Caldwell. Večerjala sta že, kaj ne?«

»Da, hvala.«

»Če potrebujete, povejte kar Garrishu. Ali še želite kaj od mene?«

Caldwell je malo okleval. »Da, dovolite, da vas vprašam, kje je Allan Walker.«

Merrivale ga je radovedno pogledal.

»To vam lahko mirno izdam. Walker je moral naglo odpotovati v San Francisco. Tajna služba nam dela neprimliko. Kakor sem izvedel kratko pred vašim prihodom, ni vse skup nič. Hoteli so samo zvabiti Walkerja v San Francisco. Jaz sem ga že brzojavno poučil, kako je z zadevo. Mislim, da se Wal-

ker jutri že vrne.«

Ob poslovtvi se je Merrivale priklonil prav v trenutku, ko bi bil mogel nenaden čuden blesk v Caldwellovih očeh zbuditi v njem sum.

»Torej lahko noč, gospod Caldwell. Prepričan sem, da boste dobro spali.«

Za njim je Garrish zaklenil vrata. Caldwell si je najprej ogledal razne predmete v prostoru. Upal je, da bo na podlagi tega ali onega predmeta lahko dognal ime hišnega lastnika. Toda to upanje je bilo zaman. Vse naprave v sobi so bile takšne kakor povsod.

Šel je k oknu v svoji spalnici. Okno je bilo zaprto in zastrto. Ko ga je skušal odpreti, je sicer začutil hladen zrak od zunaj, toda hkrati je ugotovil, da se zaradi posebne naprave oknici ne dasta dobiti za več kakor za kakih deset centimetrov narazen. Poskušal je odpreti še okno v glavni sobi. Uspeh je bil enak.

Stanovanje je bilo v tretjem nadstropju in torej urejeno kakor v ječi.

Caldwell je stal dalje časa pri drugem oknu in strmel v noč. Kolikor se je mogel spominjati po stopnicah, po katerih je prišel sem z zavezanimi očmi, je moralo gledati to okno na ulico, okno v spalnici pa na dvorišče. Imel je prav. Ko je pogledal skozi tesno odprtino, je opazil daleč megleno svetlobo cestne svetilke.

Nerazločno je kakih petdeset metrov daleje opazil tudi dve hiši. To je bilo vse. Zjutraj bo lahko videl nekoliko več, toda ne toliko, da bi lahko dognal, na kateri cesti je ta hiša.

Obrnil se je h Garrishu. »No, dragi rož, ali boste tudi jutri imeli vi pri meni slu-

Zgank s Polzele. Lani je bil pred celjskim okrožnim sodiščem obsojen zaradi številnih zločinov in sodelovanja z Grebenskovo tolpo ona 10 let robije.

* **Vlomilci odnesli za 12.000 din dragocenosti.** V stanovanje zasebnice Martine Pirčeve v Maistrovi ulici v Mariboru so se vtihotapili te dni neznani zlikovci. Očitno so stikali za denarjem. Našli so pa le znesek 140 dinarjev. Največjo škodo so napravili s tem, da so odnesli razne dragocenosti, katerih vrednost cenijo do 12.000 dinarjev. Med drugim so ukradli staro brošo z dragulji in staro zapestnico, ki je bila tudi posuta z dragulji. Vrednost takšnih reči je seveda zelo velika in je verjetno, da bodo skušali storilci ob primernem času prodati ukradene dragocenosti. Zaradi tega je priporočati občinstvu previdnost. Oblastva iščejo tatove.

* **Orožniki so aretirali pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah** že večkrat kaznovanega tatu in sleparja Valentina Prestopnika, ki je doma z Brezovice pri Ljubljani. Zagrešil je več tatvin, vlovov in tudi sleparstev. Mož je bil svoječasno 15 let v poštni službi kot uradnik.

* **Enoroki cigan obsojen zaradi ponarejanja kovancev.** Lansko jesen je posestnica Marija Pirčeva iz Dolenje Straže skušala v Novem mestu spraviti v promet ponarejene kovance, dva po 20 in enega za 50 din. Po Pirčevi so orožniki dognali, da je kovance

ponarejal znani enoroki cigan Janko Brajdič, ki je bil že pred vojno obsojen zaradi sličnega greha na štiri leta težke ječe. Brajdič je tokrat ponarejene kovance izročil Pirču Francetu, le-ta pa svoji sorodnici Mariji Pirčevi. Nepridiprav je kmalu po aretaciji Pirčeve zavohal pretečo nevarnost in se začel skrivati. Šele pred božičem so ga prijeli. Cigan Brajdič je pred sodiščem priznal, da je ponarejal kovance nove izdaje. Rekel je, da je vžil samo dva kovanca po 20 din in tri po 50 din. Izpovedal je tudi, da je prišel k njemu Pirc Franc in ga nagovarjal, naj začne delati denar. Ob tej priliki je Brajdič povedal Pirču, da ima nekaj kovancev že izgotovljenih. Na Pirčovo prigovarjanje mu je on potem kovance tudi izročil. Senat je prisodil ciganu Brajdiču štiri leta težke ječe. Pircu Francetu eno leto in Mariji Pirčevi sedem mesecev.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkostni znesek vložijo prošnjo in uredijo zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 din.

Zaradi svoje neugodne lege so se rudniki za dolga leta spet opustili. Šele ko se je začelo govoriti o železniški zvezi med Botniškim zalivom in Atlantskim morjem, je spet oživel zanimanje za rudno bogastvo Laponske. Znanstvena preiskava ozemlja je leta 1875. ugotovila velikanska ležišča železne rude. Leta 1898. je švedska poslanska zbornica sklenila gradbo železnice od Gällivareja do norveške meje, norveška vlada pa gradi-
tež železnice od meje do pristanišča Narvika, ki je med tistimi norveškimi pristanišči, katera nikdar ne zamrznejo. S tem so železni rudniki dobili priključek na železniško omrežje. Leta 1896 so začeli kopanje rude

Kiruna stoji med rekama Tornejem in Kalixom. Od Stockholma, glavnega mesta Švedske, je oddaljena nad 1500 kilometrov, od Narvika pa 170 kilometrov. Ležišče železne rude je dolg gorski greben, katerega najvišji vrh se je ob začetku izkopavanja dvigal 748 metrov nad morsko gladino. Greben, na katerem je železna ruda na mnogih krajih dostopna, ne da bi bilo treba kopati rove, je dolg polčetrni kilometer. Kako globoko sega železna ruda, ni natančno znano. Z vrtanjem so dognali, da jo je dobiti še 300 metrov pod gladino jezera, ki leži ob vznožju grebena. Vso zalogo železne rude cenijo na eno milijardo 200 milijonov ton. Doslej so izkopali šele 30 milijonov ton. Ruda ima 65 do 67 odstotkov železa, kar je izredno mnogo.

Ako se bližamo Kiruni, imamo vtisk, kakor bi prihajali v središče bojišča. Zamolklo grmenje pretresa ozračje in tla se tresajo. Na vrhu grebena se pojavljajo kratki bliski, ki jim sledi eksplozije. Strme stonnice držijo na vrh grebena in potem se znajdeš v velikih labirintih.

Razgled z vrha grebena je izredno lep. Daleč naokoli se razteza divja pokrajina. V ozadiju se blešče s snegom pokrite gorske vrhove. Pod njimi pa odseva modrina neštevilnih jezer.

Preden pridejo rudarji do rude, je treba dostikrat razstreliti velikanske skale. Med strašnim bobnenjem se podira skalovit svet in grmi v globino. Veliki žerjavi prenašajo z zaimalkami železno rudo na vozčke, ki jih polne odpeljujejo električne lokomotive v posebne rudniške naprave, kjer rudo drobijo. Razdrobljeno rudo suščajo po globo-

Velikanska ležišča železne rude na severu Švedske

Borba za oblast v Skandinaviji (Norveški in Švedski) nam postane razumljivejša, če pomislimo, da so na severu Švedske velikanska ležišča železne rude. Železna ruda se naklada v Kiruni na Švedskem in se po železnici prevaža v norveško pristanišče Narvik, ki je precej visoko na severu Norveške. Iz Narvika so z ladjami vozili železno rudo v Nemčijo. Boji za Norveško med zavezniki in Nemci so torej tudi boji za švedsko železno rudo.

Kjer stoji danes Kiruna, se je pred 50 leti razprostirala še divjina, v kateri so laponski pastirji pasli svojo živino. Laponci so vede-

li za železno rudo, ki jo krije v sebi njihova pokrajina. Toda to skrivnost so varovali zase, ker so se zavedali, da bi jih kopanje železne rude pregnalo z njihovih pašnikov. Toda trajno ni bilo mogoče skrivati to skrivnost. Potniki, ki so sicer redko zašli v to divjino, so našli nekoč ob vznožju tamkajšnjega gorovja velike kupe čiste železne rude, ki se je bila prikotalila s hribov. Leta 1736 je dala švedska vlada preiskati te kraje, toda šele 22 let kasneje so začeli rudo po malem kopati. Rudo so morali tedaj prenašati s konji do Tornea, kar pa je bilo prenerodno in predrago.

bo?«

Možak ni odgovoril. Caldwell si ga je pozorneje ogledal. Bil je orjak s sirovimi potezami v obrazu.

»Mislil namreč,« je poizkusil še enkrat, »ali pride jutri kdo drugi namesto vas strahit mene ali pa boste še vi ostali pri meni?«

Garrish je samo nekaj zagodrnjal in tudi zdaj ni odgovoril.

Caldwell je bil utrujen in je kmalu legel na posteljo, vendar je le slabo spal.

Ko so mu zjutraj prinesli zajtrk, si je najprej jedi ogledoval z velikim nezaupanjem. Potem pa je pomislil, da ga družba gotovo ne bo skušala zastrupiti ali pa na drug način spraviti s poti, preden ne izve od nje, kje je dragoceni ladijski tovor.

Še ni končal zajtrka, ko je nekdo ostro potrkal na vrata. Garrish je odrinil zapa in vstopil je Merrivale.

»Dobro jutro, gospod Caldwell!« je prijazno pozdravil. »Veseli me, da ste še med nami. Ali ste dobro spali?«

»Ne tako dobro kakor po navadi,« je posmehljivo odgovoril Caldwell.

»Zelo mi je žal. Boste pa pozneje bolje spali. K vam prihajam samo, da vam predstavim Garrisheva naslednika Barnes in Warda. Kakor hitro pa pride moj tovariš, bomo začeli poslovni pogovor.«

Proti deveti uri je Merrivale spet prišel v spremstvu z majhnim, slabotnim možem srednje starosti.

»Barnes,« je rekel Merrivale služabniku, »čakaj zunaj pri vratih, a ti, Ward, pojdi v vežo!«

Ko sta oba izginila, so vsi trije sedli.

»Torej, gospod Caldwell,« je začel Merri-

vale, zdaj se bomo naposled pogovorili o svrhi vašega ljubeznivega obiska. Kratko rečeno: vi želite od nas listine in zaščito, mi pa od vas izgubljeni ladijski tovor. Kaj ne?« Caldwell je prikimal.

»Zdaj pa k podrobnostim, ki bodo združene s težkocami. Gotovo se ne boste zadovoljili samo z našo besedo brez določenih jamstev. Prav tako moramo imeti jamstva tudi mi.«

»Ne vem,« je menil Caldwell, »kako bi vam to obrazložil. Zadoščala mi bo vaša beseda s pogojem seveda, da imam neko zagotovilo varnosti.«

»Kakšno zagotovilo menite?«

»Ali se lahko prosto razgovorim, kaj mislim?«

»Seveda!«

»Torej,« je začel Caldwell, »hočem verjeti vaši besedi, da mi boste priskrbeli potrebne potne listine, in pripravljen sem, dati vam še prej natančne podatke o kraju, kjer je skrit ladijski tovor, da boste lahko takoj preizkusili točnost podatkov. Za svojo varnost pa zahtevam samo, da mi poveste, kje je ta vaša hiša.«

Merrivale je zmajal z glavo, preden je Caldwell končal svoje besede.

»To je nemogoče,« je rekel Merrivale. »Vse drugo, če želite, samo tega ne.«

Caldwell je molčal.

»Naj vam stavim svoj predlog,« je nadaljeval Merrivale. »Najprej vam napravimo listine in vam jih pokažemo, nato pa nam vi daste svoje podatke. Dovoliti nam morate potem, da resničnost podatkov preizkusimo, ali pa nam daste kakšno drugo zanesljivo dokazilo o točnosti podatkov. Ko bo to ure-

jeno vam listine izročimo in limuzina vas bo varno popeljala v pristanišče na parnik.«

Pogledal je vprašujoče Cawdwella, ki je premišljaljoče strmel v mizno ploščo.

»Veste,« je pripomnil Merrivale, »pri tem poslu ne moremo tvegati prav ničesar. Da bi vam povedali kje je ta hiša, je čisto nemogoče. Preveč bi torej tvegali. Kaj menite o mojem predlogu?«

Caldwell je odločno zmajal z glavo.

»Zelo mi je žal,« je rekel hladno. »Če mi ne izdate kraja, moram biti z listinami v žepu že daleč proč od tod, preden vam dam podatke o tovoru.«

Nerazpoložen se je Merrivale naslonil na stol.

»Take zahteve so brez pomena. Tveganje je za nas preveliko.«

»Nikakor ne,« je ugovarjal Caldwell. »Če mi tudi poveste, kje sem zdaj, še zmerom ne vem za vašo centralo. V tistem trenutku, ko bi avto obstal v pristanišču, bi povedal vašim agentom, kje je ladijski tovor. Če bi se pozneje izkazalo, da nisem govoril resnice, je za vas lahko namigniti policiji, pod kakšnim imenom in s katero ladjo se vozim.«

Merrivale ni s tem soglašal.

»Ponoviti vam moram,« je dejal nejevoljno, »da je tveganje za nas preveliko.«

»Ne vem prav,« se je zdaj plašno vmešal v pogovor drobni mož, »a jaz ne vidim v tem tako velikega tveganja.«

Merrivale je preslišal to pripombo in se je hladno obrnil h Caldwellu. »Ali je to edini način, ki ga sprejmete?«

Caldwell je vedel, da je bilo to odločilno vprašanje. Toda ni še bil tako daleč, da bi hotel že izsiliti konec pogajanj.

kih rovih naravnost v železniške vagoni. Vsak vlak železne rude ima 28 vagonov, ki vozijo po 980 ton železne rude. Ob vznožju gorovja je velika postaja, obsežen kolodvor, na kateri se vlaki urejajo in odhajajo proti Narviku.

V severnem delu prostornega pristanišča v Narviku je videti orjaške naprave za tovarjanje železne rude na parnike. Lokomotiva zapelje vagoni s železno rudo prav do ladje. 75 do 80 odstotkov vse rude, ki je prihajala s vlaki v Narvik, je šlo v Nemčijo.

Nos mu je pomagal do bogastva

Znano je, da imajo nekateri ljudje močnejše razvit ta ali oni čut, in to posebno tisti, ki niso pravilno razviti. Slepi in gluhi imajo v prvi vrsti izredno razvit voh, ki jim nadomešča vid in sluh. Tako ima naravnost čudovit voh gluhonemi John Mausman v Parckersburgu v Zedinjenih državah. Mausman ima tako zelo razvit voh, da more na razdaljo 200 metrov natančno ugotoviti ne samo prisotnost nove osebe, temveč tudi to, ali je tisti možkega ali ženskega spola, star ali mlad. Mausman lahko zavoha tudi nafto (sirovi

petrolej), če je ta 300 metrov pod zemsko površino. Samo ob sebi je razumljivo, da je to posebnost Mausmanovega nosu vzela v namem neka družba za izkoriščanje nafte. Tako je John Mausman s svojim odličnim nosom odkril več novih vrelov sirovega petroleja, katerih bi danes najbrže ne izkoriščali, če bi ne bilo Mausmanovega nosu.

Družba je možu doslej izplačala pol milijona dolarjev nagrade. Pravijo, da je to največji honorar, ki ga je kdaj kdo dobil zaradi nosa.

× **Strašne povodnji v Argentini.** Iz Buenos Airesa poročajo, da je v okolici Buenos Airesa in drugod nastala silna povodenj. Poplavo je povzročila reka La Plata, ki je po hudih nalivih prestopila bregove. V nekaterih delih mesta je voda ustavila tramvajski promet in delo v tvornicah. Velika je tudi škoda v siromašnih okrajih mesta, kjer je voda porušila več hiš. Samo v okolici Buenos Airesa je ostalo nad 100.000 ljudi brez strehe. Tako hude poplave Argentina že od l. 1884. ni imela. Koliko ljudi je utonilo, se še ne ve. Razen tega je divjal tudi silen vihar, ki je odnašal strehe in podiral drevje.

× **Prijateljica cesarja Franca Jožefa I. je umrla.** Znana dunajska igralka Katarina Schratkova je te dni umrla na Dunaju v 87. letu starosti. Rajnka ni bila znana samo kot gledališka igralka ampak tudi po vlogi, ki jo je imela v javnem življenju bivše avstroogrške kot prijateljica cesarja Franca Jožefa I. Svojo igralsko pot je začela v občinskem gledališču v Badenu, pozneje je nekaj časa igrala tudi v Berlinu nazadnje pa v dunajskem dvornem gledališču. Leta 1909 je podala ostavko in prenehala igrati. Mislijo, da je bila Katarina Schratkova ena izmed tistih redkih oseb, ki je poznala mayerlinško želoigro prestolonaslednika Rudolfa v vseh njenih podrobnostih, ni pa znano, ali je nastila kakšne

zapiske o njih.

× **Nov tank za gorivo pri letalih.** Madžarski izumitelj Palvary je izumil nov tank za gorivo pri letalih. Tega tanka ne bo mogla prebiti nobena krogla in se ne bo mogel razpočiti v zraku, če ga bodo obstreljevali s še tako gosto točo krogel iz strojne puške. Tank so preizkusili nedavno na nekem angleškem letališču. Za izkoriščanje tega izuma se je v Angliji ustanovila družba z glavnico 100.000 funtov.

× **Italija zbira železo.** Italijanski ministrski svet je sklenil, da morajo vsi, ki imajo pri svojih hišah ali domovih kakšne železne ograje, iste naznaniti oblastvom, jih v gotovem roku podreti in jih kot železo prodati državi.

× **Donava je vodna pot za nafto.** Po svetovni vojni leta 1918 je postala Donava važna pot za izvoz rumunske nafte (sirovega petroleja). V ta namen je na razpolago na Donavi okoli 300 ladij, ki lahko letno prevozi jo nad sedem milijonov barelov nafte (barel = 159 hektolitrov). Rumunski strokovni listi prinašajo podatke o tem, koliko takih posebnih ladij za prevoz nafte imajo posamezne države na Donavi. Naiveč jih ima Nemčija (114 parnih in 14 motornih) s skupno tonažo nad 90.000 ton. Na drugem mestu je po tonaži naša država, ki ima 41 parnih

tankerjev in 1 motornega (s skupno tonažo blizu 32.000 ton). Rumunija ima nadalje 56 parnikov (okoli 27.000 ton), Anglija 25 parnikov in 5 motornih ladij (22.000 ton), Madžarska 15 parnikov (10.000 ton), Francija 14 (blizu 10.000 ton), Bolgarija 8 parnikov (blizu 7000 ton), Belgija 2 (1500 ton), Švica 2 (1000 ton) in Holandija 1 parnik (173 ton). Skupno je torej na razpolago 278 parnikov, 20 motornih ladij, ki imajo vse skupaj nad 200.000 ton. Mnogo ladij pa se še gradi. Računajo, da bo v kratkem donavsko brodogvajstvo za prevoz nafte povečano za okoli 10 odstotkov ali 20.000 ton. Nemški izvoz nafte iz Rumunije je znašal leta 1938. 450.000 ton. Od leta 1933., ko je znašal samo 187.000 ton, se je torej močno povečal.

× **Za trgovske potnike so debeluh najboljši.** Angleški dušeslovci so po številnih primerjavah ugotovili, da delajo ljudje z dobrim telesnim obsegom boljše kupčije kakor suhi. Kot potnike je debelejši ljudi bolj priporočiti, ker so prijazni, prilagodljivi in izvrstno govore, medtem ko so ljudje z ozkim obrazom, ozkimi prsi in manjšim obsegom izvrstni specialisti, dobri profesorji in inženjerji, toda slabi potniki.

× **Odrasel človek potrebuje na dan povprečno 1800 gramov hrane,** če uživa bolj rastlinsko in nemastno hrano, pa 2500 do 3000 gramov.

× **Listje za kurjavo.** Danski inženjer Rosen je iznašel način, kako se da drevesno listje pripraviti za prvovrstno kurivo, in je dal to svojo iznajdbo patentirati. Listje ali smrekove in borove igle se zmešajo, na poseben način predelajo in naposled stisnejo v obliko briketa. Ti briketi imajo po zažrevanju iznajditelja zelo veliko gorilno moč. Pripravljanje teh briketov je zelo poceni.

× **Kavčuk hoče izdelovati.** 72letni ruski učenjak dr. Vladimir Ipatjev zatrjuje, da se mu bo posrečilo izdelati umeten kavčuk, preden mu bo smrt prestrigla nit življenja. Ta svetovno znani kemik deluje na neki ameriški univerzi. Za seboj ima že več važnih izumov in odkritij.

× **Najbolj zdrava dežela na svetu je Bolgarija.** Tam pride na en milijon prebivalcev 426 takih, ki dožive starost 100 let. Bolgariji sledi glede zdravstvenih razmer Kolumbija, Brazilija, Švedska, Belgija, Nemčija in Švica. V teh državah pride na en milijon prebivalcev en stoletnik.

»No,« je menil nekoliko v zadregi. »Ne verjamem, da bi mogel sprejeti kak drug predlog.«

»Torej,« je vstal Merrivale. »ne bom čisto odklonil vašega predloga dokler se ne pogovorim s svojim tovarišem Najbrž pa se bo pokazalo, da bo treba počakati povratek ostalih članov družbe. Vse kaže, da bomo morali glasovati o vašem predlogu.«

»To pomeni, da bom moral vsaj še do večera ostati pri vas.«

»Morda niti ne tako dolgo. Sicer pa ste tu na varnejšem kakor kje drugje.«

»Morda, zanesljivo pa tega ne vem.«

»Oba služabnika bosta skrbela za vašo udobnost. Če imate kakšno posebno željo, mi jo kar povežite.«

»Da,« je menil Caldwell oklevaje. »V mestu imam prijatelja. Walter Stone se piše. Morda ste že slišali o njem.«

»Mislim, da.«

»V zadnjih štirih letih,« je pojasnil Caldwell. »se mi je izkazal kot edini resnični prijatelj. On ve da sem pri vas, in se je zelo vznemirjal, ko sem mu rekel, da pojdem k vam. Od tistega večera, ko sem moral bežati iz hotela Brewsterja, se mi še nisem javil.«

»Razumem.«

»Rad bi mu poslal nepodpisano dopisnico, da bo vedel, da sem na varnem.«

Oba moža Družbe črnih bratov sta se spogledala.

»Hm,« je menil Merrivale. »To bi že mogli opraviti. Seveda bi moral prej videti vašo dopisnico. Napišite jo kar zdaj. V predalu pred vami so pole papirja in dopisnice. Nekaj vrst bo zadostovalo, kaj ne?«

Caldwell se mu je zahvalil za uslužnost in vzel iz predala dopisnico. Nato je vzel iz žepa polnilni peresnik in brez oklevanja napisal:

»Dragi Walter! Sem na varnem, čeprav še nisem mnogo dosegel. Kakšna določena nevarnost mi tu ne grozi. Z gostoljubnostjo sem lahko čisto zadovoljen. Iz razumljivih vzrokov mi ne moreš odgovoriti. D.«

Caldwell je napisal na karto še naslov in jo izročil Merrivaleu. Ko je ta bral, ga je Caldwell ostro opazoval. Merrivale je lahko namršil obrvi in dal dopisnico svojemu tovarišu.

»Mislim, da lahko to mirno pošljemo naprej.«

Mali mož je premišljal.

»Tudi jaz tako mislim,« je rekel in skrbno pregledal obe strani dopisnice.

»Veseli me, da vam lahko napravimo to malo uslugo, gospod Caldwell,« je rekel Merrivale ljubeznivo. »Zdaj pa bomo vaš predlog natančneje preučili.«

✱

Malo pred enajsto uro sta bila oba spet v Caldwellovi sobi.

»Zelo obžalujem,« je zatrdil Merrivale, »da sama vašega predloga ne moreva sprejeti, čeprav sicer razumeva vaš položaj. Počakati moramo, da se ostali člani vrnejo iz Chicaga.«

Caldwell je mirno prikimal. V zadnjih urah čakanja je spoznal, da se je bil lotil nevarne pustolovščine. Zdaj je čakal hladnokrvno in odločno na razvoj dogodkov, na trenutek, ki bo prinesel krizo.

»Vaša karta je šla naprej,« ga je obvestil

Merrivale. »Ali lahko še kaj storimo za vas?« Caldwell je globoko zadihal.

»Da,« je menil. »Ko ste me bili prej pustili samega, mi je še nekaj padlo na um. Vzemimo, da bi vam lahko na določen način dokazal svoje dobre namere, ne da bi vam dejansko povedal, kje je tovor.«

Merrivale je stisnil ustnice. »Kako hočete to storiti?«

Caldwell je pozorno opazoval Merrivalea. Da, trenutek je prišel, ko je treba izsiliti zaključek zadeve. Vedel je, da bo moral dati odgovor, ki bo voditelja črnih bratov prisilil do tega, da bo nekaj storil.

»Menim,« je rekel Caldwell, »da je vse odvisno od tega, kaj boste smatrali za dokaz mojih črnih namer.«

»Za dokaz lahko služijo razne reči,« je menil Merrivale.

»Na primer,« je dejal Caldwell preže, »izjava neprizadete osebe.«

»Izjava — neprizadete osebe?«

»Da,« je pojasnil Caldwell, »izjava človeka, ki mi je pomagal skriti tovor.«

Merrivale se je začudil.

»Vi mislite izjavo moža, ki je bil nekoč v službi naše družbe?«

»Ne! Tisti mož je delal čisto slepo za mene. Zato sem rekel, da je neprizadeta oseba. S tem mislim nekoga, ki je vedel, kam je bila poslana neka ladja, ne da bi bil poznal tovor na ladji. Če lahko tega moža najdemo, ali bi vam zadoščala njegova izjava?«

Čisto negibno je Caldwell pričakoval odgovor, od katerega je lahko odvisno njegovo življenje.

»Hm,« je premišljal Merrivale. »Kdo je ta mož?« (Dalje)

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Jajčni konjak si lahko napraviš sama takole: Tri četrtinke litra neposnetega mleka skuham s 35 dekami sladkorja in koščkom vanilije. V drugi posodi raztepeš pol litra neposnetega mleka s šestimi rumenjaki. To vlij med neprestanim mešanjem v vrelo mleko. Takoj nato odstavi s štedilnika in mešaj, dokler se vse skupaj ne ohladi. V čisto mrzlo tekočino vlij med neprestanim mešanjem četrto litra konjaka ali čistega špirta. Tudi navadno žganje je dobro. Tako si pripraviš pol-drugega liter jajčnega likerja, ki je okusna, a tudi zdrava pijača.

Telečji zrezki s sirom. Tanko razrezane telečje zrezke natri s soljo in poprom. Potem jih povaljaj v raztopljenem maslu, kateremu si pridala zelo drobno nastrganega sira, in speci v sredno vroči masti. Na mizo jih daj vroče.

Praktični nasveti

Če si hočeš sama napraviti parfem. Kmalu bodo začele cveteti razne močno dišeče cvetice. Natrgaj si tedaj cvetnih listov šmarnic, rož, akacij ali drugih in s temi listki napolniš steklenico do vrha, nato vliješ vanjo dve tretjini čistega špirta ali pa francoskega žganja, po vrhu pa eno tretjino glicerina. Steklenico nato zelo dobro zapreš in postaviš tri tedne na sonce. Nato dišečo tekočino preliješ v stekleničice.

Rumene usnjate čevlje očisti z limonovim sokom, nato pa šele namaži s pasto.

Kako odpraviš rjo s finih nožev. Čisto preprosto. Če nimaš drugega sredstva pri roki, vzemi navadno radirko, ki jo imajo otroci za brisanje črnilnih madežev, in zbršiš z njo rjo.

Svilnate obleke se ne čistijo s krtačo. Prah spraviš iz njih s kosom žameta, ki mora biti iste barve kakor svila. S tem žametom odrgneš obleko. V ta namen si napravi blazinico, prevlečeno z žametom.

Kdor ponoči smrči, pa se hoče tega odvaditi, ne sme ležati na hrbtu in zglavje mora imeti visoko. Dobro je, če se taka oseba da preiskati od zdravnika, ker je včasih smrčanje v zvezi s kakšno boleznijo ali napako v nosu in grlu.

Tavčarjev spomenik dobi primeren prostor

Poljane nad Škofjo Loko, aprila. Tavčarjev spomenik, ki stoji pred njegovo rojstno hišo, se bo prestavil in dobi Tavčarjevimi zaslugam primeren prostor sredi vasi tik glavne ceste, da bo bolj viden.

Cerkveno višje eoblastvo, katerega last je ta prostor, je dalo za to dovoljenje. Cerkev in njena okolica bosta s tem le pridobila, ker se doslej zapuščen prostor — pred približno sto leti je bilo na tem prostoru župno pokopališče — spremeni v majhen park. Poleg Tavčarjevega spomenika bo še prostora za spomenik nekemu drugemu zaslužnemu rojaku.

Na tem prostoru je pokopan Tavčarjev praded Urban, začetnik rodbine Tavčarjev v Poljanah. Od Urbana izvira domače ime Vrbanč. Prostor je že lepo urejen in se bo zdaj zasadil s topoli in drugim drevjem. Postavilo se bo tam tudi nekaj kopl. Napis, ki ga ima zdaj podstavek spomenika, bo kraju pomeno spremenjen. Če bi denarna sredstva dopuščala, bi se spomenik za opravo povečal. V rojstno hišo pa se bo vzdala preprosta plošča s Tavčarjevim imenom.

Iz Prekmurja

Prekmurskemu kmetijstvu grozi mišja nadloga

Murska Sobota, aprila. Po Prekmurju so se zadnja leta močno razmnožile poljske miši. Že lani so kmetje pripovedovali o občutni škodi, ki so jo napravile miši na njivah. Tudi letos najbrž ne bo nič boljše. Ljudje so pričakovali, da jim bo huda zima prišla do živega, toda vse kaže, da so miši zimo prav dobro prenesle.

Lani so uničevali poljske miši z zastrupljanjem. To bo treba letos nadaljevati. Za zastrupljanje se uporablja barijev karbonat. Najbolje se obnese, če primešamo barijev karbonat kruhu. Na šest kilogramov moke primešamo en kilogram karbonata in se to prav tako speče kakor kruh. Seveda je potrebna tu velika previdnost, da ne bo kdo tega kruha pojedel ali ga dal živini. Lansko leto se je nekdo na ta način zastrupil in umrl. Kruh se polaga v rove in je uspeh prav zadovoljiv. Pri tem pa včasih trpijo tudi mačke, če dobijo zastrupljene miši.

Pred leti so v Prekmurju zastrupljali poljske vrane. Takrat so vrane temeljito razredčili. Zdaj vran ni mnogo, zato pa imamo mišjo nadlogo, ki je še škodljivejša.

★

Požari v Prekmurju so pogosti. Poleg velikega požara pri Treh mlinih v bližini Lendave, kjer so štirim posestnikom pogorele hiše z gospodarskimi poslopji, sta bila zadnje dni v Prekmurju še dva požara. Prejšnji četrtek zjutraj je začelo goret v hiši posestnika Ivana Luka v Lipovcih pri Beltincih. Zavaljo hudega vetra je bila takoj vsa hiša v ognju. Plamen je objel tudi vsa gospodarska poslopja. Iz hleva so komaj rešili goved, a vse ostalo je zgorelo do tal. K sreči je Lukova domačija ob robu vasi in je veter pihal iz vasi, sicer bi bil požar lahko postal usoden za več bližnjih hiš. Posestnik je bil zavarovan samo za 6000 din. Nevaren ogenj je nastal tudi v lesnem skladišču Našičke, vendar pa so požar kmalu pogasili.

Usoden udarec z motiko. V murskosoboški bolnišnici je umrl 60letni posestnik Franc Lovrenčev iz Filovcev v Prekmurju. Doma se je pripravil s sorodniki zaradi izročitve posestva, pri tem pa je eden izmed udeležencev prepira vzel motiko in ga udaril po trebuhu. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer pa mu niso več mogli rešiti življenja in je umrl.

Z jedjo so ga hoteli zastrupiti. Stari posestnik Jožef Berke v Šalovcih v Prekmurju živi sam v svoji skromni hiši. Jed mu nosijo na dom brat ali pa dobri sosedje. Če ga ni doma, puščajo jed po navadi na oknu. Ne davno je našel na oknu lonec s kislim zeljem in svinjskim mesom, zraven pa tri decilitre žganja. Ko je pokusil zelje, se mu je takoj videlo sumljivo. Kasneje mu je postalo slabo in je omedlel. Žganje, ki ga je izlil na tla, je postalo zeleno. Meso so vrgli psu, ki je potem čez dve uri poginil. Posestnik Berke ni mogel uganiti, kdo bi mu stregel po življenju, kasneje pa je preiskava ugotovila, da je bila to najbrž neka starejša ženska, ki je bila nanj jezna.

Dva fanta sta ubila spečega tovariša. V Melincih so se kasno zvečer sporekli kmečki fantje. Nekaj časa so se pripravili, potem pa je Štefan Gerič zagrabil kol in navalil na neoborožena tovariša, ki sta pobegnila pred njim. Pozno ponoči je šel razgrajč spat v hlev nekega tamošnjega posestnika in trdno zaspal, ne da bi bil vedel, kašne maščevalne naklepe sta skovala njegova tovariša. Ta dva sta ga namreč poiskala spečega. Medtem ko je eden svetil z žepno baterijo, ga je druga udaril dvakrat s kolom po glavi, da je Gerič kmalu izdihnil. Zadevo ima v rokah orožništvo.

Zažgal je hišo, ker jo mati ni hotela prepisati nanj. V Dankovcih živi Banko Ludvik, ki se je zmerom prepiral s svojo materjo, ker

ni hotela prepisati posestvo na njegovo ime. Ko je enkrat malo pregloboko pogledal v kozarec, se je toliko spozabil, da je hotel zažgati materino hišo. Nesrečo so pravočasno preprečili sosedje. Zaradi tega dejanja se je Banko moral zagovarjati pred sodiščem, ki ga je obsodilo na dva meseca zapora.

Naši na tujem

Iz kolonij naših ameriških rojakov

Cleveland, aprila.

Pri zadnjih volitvah v Calumetu je bil ponovno izvoljen za župana Jožef Schneller, za mestnega tajnika Miha Štrucelj, Ivan Štrucelj pa za nadzornika. V sosednjem Ahmeeku je pa bila rojakinja Ana Puhlova izvoljena za blagajničarko, rojak Jožef Geršič pa za davčnega cenilca.

Med mnogimi prosilci za državljanstvo so prešli te dni ameriško državljanstvo tudi nastopni naši rojaki v Virginiji: Pavičič, Ana Babičeva, Barbara Markova, Marija Kovačevićeva, Karel Bah, Matija Zulič in Jakob Sitarich.

V Kinneyu je zmagal pri volitvah za mestnega načelnika Hrvat Dan Smiljanič, ki je prejel 178 glasov. Izvoljen je v urad za dobo treh let.

V Nashwauku je pri mestnih volitvah kandidiralo šest kandidatov za mestnega načelnika. Zmagal pa je rojak Jurij Mavrin, ki je dobil 389 glasov. Slovenec Ivan Starčević pa je bil izvoljen s 631 glasovi za mirovnega sodnika.

V Clevelandu je umrla rojakinja Ivana Gregoričeva, rojena Bobnova, v starosti 54 let. Pokojna je bila doma iz Primče vasi pri Ambrusu na Dolenjskem in je prišla v Ameriko pred 36 leti. Zapušča štiri sinove. Mož je umrl že pred dvema letoma. V Clevelandu je dalje umrla rojakinja Cecilija Staričeva, rojena Severkarjeva, stara 35 let. Po rodu je bil iz Stančih laz pri Moravčah in je prišla v Ameriko pred 19 leti. Tukaj zapušča soproga in sina. Prav tako je v Clevelandu preminil rojak Josip Sadar v starosti 76 let. Rajnki je bil doma iz Žužemberka na Dolenjskem in je prišel v Ameriko pred 50 leti. Bil je ustanovnik župnije sv. Lovrenca.

V Virginiji je umrla Slovenka Marija Kozarjeva, stara 77 let. V Sallevi je umrla Neža Kupkova.

V Girardu sta trčila skupaj dva avta in se skoro razbila. Najhuje je bil poškodovan Edo Cekuta. Poleg njega sta bila poškodovana še France Leskovec in Marija Stofkovičeva.

V Jolietu je umrla rojakinja Alojzija Mlakarjeva, stara 59 let. V Jolietu je bivala nad 30 let. Zapušča moža, dva sina in šest hčera. V Jolietu je tudi umrla 22-letna Ana Svetličeva.

V Evelethu je podlegla operaciji slepiča Ivana Skubičeva. Zapustila je moža, štiri sinove in hčerko.

V Universalu je umrl Franc Rihtaršič, star 68 let, doma iz Stare Oslice nad Škofjo Loko.

V Rock Springsu je umrl Peter Rednjak, star 66 let, doma iz Pancičev.

V Frentenacu je umrl Janez Tratar, star 51 let, doma iz Dolnjih Radeč pri Krškem.

V Ironwoodu je umrl Marko Govednik, star 58 let, doma iz Suhorja pri Metliki, v Dulothu pa Helena Anžičeva, stara 67 let.

V Whitevalleyu si je končal življenje Josip Šircelj, star 65 let, doma iz Topolca na Notranjskem. Kaj ga je pognalo v smrt ni znano. V Ameriki je bil 40 let.

Mestni svet v Vandlingu je imenoval za župana vdovo po slovenskem županu Josipu Korošču Marijo Koroščevo. To je prva slovenska županja v Ameriki. Doma vodi trgovino in mesnico. Bila je v trgovini, ko je prišlo iz mestne hiše odposlanstvo z uradnim obvestilom, da je imenovana za župano.

Iz naših delavskih krajev

Hrastnik

V nedeljo, dne 21. aprila t. l. je bil v Hrastniku občni zbor podružnice NSZ. Kljub temu, da je tamošnje delavstvo polno zaposleno, se je zbralo precejšno število zavodnih tovarišev, ki so z zanimanjem sledili poročilom društvenih funkcionarjev. Občni zbor je vodil predsednik tov. Čater, ki je podrobno razložil poslovanje podružnice v preteklem poslovnem letu. Omenil je zlasti volitve obratnih zaupnikov in v Bratovsko skladišnico, ki so prinesle hrastniškemu naprednemu delavstvu častno zmago. Vsem navzočim je dal potrebna navodila za nadaljnje delo. Zastopnik centrale pa je podal daljše poročilo o vseh tekočih vprašanjih ter zlasti omenjal mezdna gibanja in skromne poviške, ki jih je bilo deležno rudarsko delavstvo v zadnjem času. Tov. predsednik Čater je bil mnenja, da bi bil v Hrastniku nujno potreben shod vsega delavstva, na katerem bi se razpravljalo o vedno naraščajoči draginji, ki tira delavstvo v obup. Pri volitvah je bil izvoljen večinoma dosedanji odbor s predsednikom tov. Čaterjem. Ostali odborniki so tov.: Podstudenšek, Rešek, Šergan, Majcen, Potisek, Draksler, Blagotinšek, Dobovšek, Utenkar, Hodej, Zupan, Mlinarič in Restar. V nadzorstvu sta tov. Gorenc in Draksler. Imena društvenih funkcionarjev jamčijo, da se bo podružnica tudi v bodočem poslovnem letu krepko razvijala v prid naprednega delavstva v Hrastniku in okolici.

Novo mesto

Podružnica NSZ vabi vse tovariše, da pridejo v soboto, dne 27. aprila t. l. ob 8. uri zvečer v gostilno pri Skabernetu in sicer na povabilo naše tovarišice Drenik Lojzke.

V nedeljo, dne 28. aprila t. l. priredi podružnica NSZ predavanje v gostilni g. Koširja v Prečni. Predaval bo tov. Rupnik iz Ljubljane o ciljih in potih strokovnih organizacij. Začetek predavanja ob 8. uri zjutraj. S tem predavanjem bo pri nas zimska sezona zaključena in zato vabimo vse tovariše, da na ta dan napolnijo Koširjevo gostilno v Prečni.

Podružnica NSZ priredi v nedeljo, dne 5. maja t. l. v vseh gostilniških prostorih in na vrtu g. Murna na Drski veliko vrtno veselico, katere čisti dobiček je namenjen revnejšim in brezposelnim članom podružnice NSZ v Novem mestu. Veselica se vrši ob vsakem vremenu s pričetkom ob 14. uri popoldne. Spored: Ples, ribolov in šaljiva pošta; za upornike primerna kazen. Sodeluje tudi godba na pihala.

Isti dan se prične kegljanje za dobitke ob 8. uri zjutraj in traja do 24. ure, nakar se bodo razdelili trije lepi dobitki. Vse prijatelje podružnice NSZ in tovariše člane vljudno vabimo na veselico.

Občina Šmihel-Stopiče je ena najbolj obsežnih občin v dravski banovini. Banska uprava je imela že zdavnaj namen razpisati mesto banovinskega zdravnika za to občino, česar pa še do danes iz nerazumljivih razlogov še ni storila. Narodnemu delavstvu se zdi predmetna zadeva in njeno zavlačevanje precej čudno, slutimo pa, kdo zadržuje to akcijo. Tudi OUZD bo moral nastaviti pri nas še enega zdravnika, ker se zadnje čase industrija zelo razvija in nam ne zadostuje več en zdravnik.

Mežica

Vljudno vabimo vse tovariše na članski seštev, ki se bo vršil v nedeljo, dne 28. aprila t. l. ob 9. uri popoldne v dvorani gostilne Stopar. Na dnevnem redu bo poročilo tov. predsednika o dosedanjem delovanju podružnice in njenih zaupnikov.

Ker so taki sestanki nujno potrebni, upamo, da se bodo tega važnega razgovora udeležili vsi tovariši in da ne bo nobeden ostal doma neopravičeno.

Maribor

Tamburaški odsek podružnice NSZ v Mariboru bo zopet začel z rednimi vajami tamburaškega zbora; zato vabimo vse člane in prijatelje našega gibanja, da pošljejo svoje, ki imajo veselje do te glasbe v strokovno tajništvo, Sodna ulica 9-III., desno med 16 in 19. uro.

Jesenice-Javornik

Razmišljanja ob prazniku dela

Pred nami je 1. maj — praznik dela. S tem dnem začenja delavski sloj svoje novo leto in napravi delavstvo pregled o delu v preteklosti, da ugotovi, v koliko so se razmere zboljšale in koliko si je pridobilo pravic. Na ta dan si postavlja tudi smernice za bodoče delo v večni borbi za gospodarski obstoj. Naš kovinar pa že dalj časa nima prilike, da bi skupno in enotno proslavil praznik dela. Ob tej priliki nam nehoté prihaja na misel postopanje rdečih v polpretekli dobi, kako so teptali osnove tega praznika ob priliki volitev. Sedaj se pa gotovo ne bodo sramovali uporabljati lebo doneča gesla, katerih pa v praksi seveda nikoli ne izvajajo. Razdvaljno delo slabi delavsko odpornost, moč in zavest napram močnejšemu; zato je gotovo in razumljivo, da močnejši ne deli šibkejšemu pravice, ampak mu daje samo miloščino.

Draginjski val, ki neoprestano zajema delavstvo in ga spravlja v obupni položaj, ne gre neopaženo mimo kovinaria, ker mu prizadeva občutno gospodarsko škodo. Leto in pol dolgo in hudo zimo smo težko prenašali. Ni bilo zadostnih sredstev za potrebno obleko, kurjavo; primanjkovalo je tečne hrane itd. Naši zaslužki so zaostajali za vedno rastočo draginjo. Nekateri zaslužki so bili celo okrnjeni z neplačanimi dopusti tako, da je delavstvo iz dneva v dan v bednejšem položaju. Tako postopanje z delavstvom prav gotovo ni pravično; zato je organizirano delavstvo pritiskalo na vodstvo podjetja, da naj izplačuje višje mezde, ki bi vsaj delno zadostovale za skromno preživljanje. Štiri mesece je podjetje čakalo in naše zahteve vsak mesec odklonilo ter naposled vendar nakazalo enkratni znesek. Sklenjena je bila pogodba o enkratnem prispevku, ki pa nam ni dosti pomagal, ker je bil delavec že preko njega zadolžen. Toda kaj bo nadalje? Draginja raste na vseh koncih in krajih in zahteva vsled tega delavstvo višje prejeme, ki naj rastejo primerno z naraščajočo draginjo. Tako imamo delavci doma in v tovarni živčno vojno, kakor jo imenujejo razni diplomati. Narodno delavstvo pa hoče obdržati še nadalje mirne živce, da bo lahko kos vsem nalogam, ki ga še čakajo. 1. maj naj ne bo za nas samo praznik dela, ampak tudi dan, ko zasije delavstvu pravičnejša doba.

V soboto, dne 27. aprila t. l. priredi Zveza narodnih žen in deklet predavanje: O nalogi žene v današnjih časih. Predava gospa profesor Milena Mohorič-Premru iz Ljubljane. Začetek ob 20. uri v prostorih Sokolskega doma. Tovarišice in tovariši, udeležite se sodobnega predavanja.

Naši organizirani zaupniki so zborovali 19. aprila. Udeležba je pričala, da se delavstvo zanima za organizacijo in da hoče preko nje reševati vsa pereča vprašanja. Posamezni zaupniki so poročali o raznih dogodkih v obratih, kar pa mnogokrat ni v skladu s pogovori. Odbor bo predložil vsa aktualna vprašanja na pristojna mesta. Vsem organiziranim zaupnikom pa še pripomnimo, da naj resno vršijo svoje prevzete dolžnosti in pomagajo k čim plodnejšemu delu in uspehu.

Tovariše, ki so v večjem zaostanku s članarino, opozarjamo, da poravnajo takoj svoje prispevke, ker bomo tistim, ki tega ne bodo napravili, ustavili list »Novo Pravdo«. Tudi v tem pogledu mora biti red. Odbor

Vsi tovariši, ki so prejeli pristopne izjave za nabiranje podpornih članov za godbo naj v teku 10 dni iste vrnejo v pisarni NSZ zaradi evidence. Do tega časa pa naj po možnosti pridobijo še novih članov. Odbor.

Mezdna gibanja

Mizarska stroka

Pogajanja za sklenitev okvirne kolektivne pogodbe za mizarsko stroko se vlečejo že celo večnost, toda brez vsakega pozitivnega zaključka. Sedaj so strokovne organizacije in Delavska zbornica ponovno pričele akcijo, da se enkrat to vprašanje reši in če ne bo šlo drugače, pa na ta način, da bo kr. banska uprava predpisala tarifno lestvico. Delavska zbornica je ponovno poslala dopis Trgovski zbornici, ta pa je sporočila, da bo ponovno konzultirala delodajalce in bo končno rešitev sporočila Delavski zbornici, nakar bo ta obvestila strokovne organizacije, ki bodo zavzele svoje končno stališče.

Kovinska stroka

Radi neprestanega porasta draginje in radi slabega položaja delavstva pri KID, so organizacije ponovno pričele akcijo, da se delavstvu KID zvišajo mezde. Zato so ponovno vložile vlogo na ravnateljstvo KID, v kateri utemeljujejo upravičenost delavskih zahtev ter prosijo, da ravnateljstvo v najkrajšem času skliče razgovore, kjer se bo podrobno dokazala upravičenost delavskih teženj z ozirom na nov položaj, ki je nastal radi podražitve življenjskih potrebščin.

Rudarska stroka

Tudi rudarsko delavstvo v Meziški dolini hudo občuti nagli porast draginje in prav radi tega je zaprosilo podjetje, da se mu zviša meza, odn. da draginjska doklada v sorazmerju s porastom draginje. Zadeva se je sicer malo zavlekla, sedaj pa je podjetje sporočilo obratnim zaupnikom, da je pripravljeno delavstvu nuditi z ozirom na porast draginje gotovo pomoč s tem, da mu prizna draginjsko doklado. Podjetje je sporočilo, da je pripravljeno dati delavstvu draginjsko doklado v sledeči višini:

1. poročenim brez otrok in samcem din 6.75 na dan,
2. poročenim do treh otrok din 9.— na dan,
3. poročenim, ki imajo več kot 3 otroke din 12 na dan.

Iz tega je razvidno, da bo tudi rudarsko delavstvo v Meziči dobilo čim preje povišek in sicer to še za nazaj. Delavstvo bo pa menda zadovoljno s tem poviškom in bo tako čim preje rešeno to mezdno vprašanje rudarskega delavstva v Meziči.

Papirna stroka

Delavstvo Združenih papirnic Vevče Gorice Medvode je bilo takorekoč prisiljeno odpovedati kolektivno pogodbo kot smo to že poročali v zadnji številki »Nove Pravde«. Koncem maja bo to delavstvo brez kolektivne pogodbe, kajti tedaj preneha veljavnost kolektivne pogodbe. Organizacije pa bodo v najkrajšem času vložile osnutek nove kolektivne pogodbe, na podlagi katere se bodo vršili razgovori za novo kolektivno pogodbo. Papirniško delavstvo je prizadeto radi stalno naraščajoče draginje, na drugi strani pa tudi radi tega, ker njegove mezde niso in ne odgovarjajo življenjskemu standardu in se mu mora na vsak način priskočiti na pomoč s tem, da se mu vsaj deloma uredijo mezde in prilagode današnjim razmeram.

Tudi v kartonažni tovarni Videm-Krško je delavstvo v meznem gibanju. Tu gre za prvo kolektivno pogodbo, kajti tovarna je šele pričela obratovati in zato delavstvo še ni imelo kolektivne pogodbe. Osnutek je že sestavljen in bo v najkrajšem času izročen v obravnavo.

Tekstilna stroka

Delavstvo tekstilne stroke je sedaj faktično brez kolektivne pogodbe in zato v gotovih tovarnah, kjer je delavstvo organizirano in zavedno, skuša ponovno pridobiti kolektivno pogodbo za dotične obrate. Tako je tudi podružnica NSZ v Sv. Pavlu pripravila osnutek kolektivne pogodbe in tarifno lestvico za delavstvo Mautnerjeve tovarne pri Sv. Pavlu. Tudi tu se bodo v najkrajšem času uredile delovne razmere s kolektivno pogodbo.

Ivan Albreht:3

MATI ZEMLJA

»Kaj je tebi pomagal sveti Florijan?« se muzajo ženske. »Ko smo me deključevali, je veljal pa le Anton za takega pomočnika. Kdo bi si bil mislil, da bo vojna zmedla celo nebeške patrone! No, potlej ni nič čudnega, če je tudi na svetu marsikaj narobe.«

»Da bi le v vaših glavah bilo zmeraj vse prav!« jih je kratko oštrecnila in obmolnila.

»Tone, Tone, ta je pa bodečal!«

»Že mora biti tako«, ji je pomagal mladenič. »Saj pravijo, da je za lepo cvetje treba tudi nekaj trnja.«

»Viš, viš, kako si pomagata! Zdaj pa vidim, da tukaj res gori in bi bil sveti Anton prepoznen. Ima že Rezika prav: Brez Florijana se bo menda še seno vnelo, ako naložimo pravega kosca in pravo grabljico na voz.«

»Kosec zna hoditi tudi peš,« se je odrezal Tone. »Kar vi se spravite na voz, ki vas že tarejo leta! Grabljici bom pa jaz pomagal domov, ako pravo najdem.«

Med smehom in zbadikavim namigavanjem so zapored posešli na voz vsi razen Rezike in Toneta, ki sta jo mahala daleč za njimi.

»Si zdaj kaj jezna name?« mu je bilo nerodno, ko sta bila o somraku sama.

»Poreden si,« mu je brez nejevolje odvrnilo dekletko. »Zdaj me bodo povsod dražili.«

»Ako bo po mojem, te ne bo nihče nikjer.«

»Kako pa hočeš ljudem zavezati jezike?«

»Nič lažjega,« se je zasmel Tone. »Ali še kaj veš, kako je bilo takrat v jami?«

Rezika je povescila oči in se nasmehnila. Tone torej še vedno misli na tisti doživljaj? Bog ve, čemu je tako dolgo molčal o tem?

»Ali ti ni ljubo, ko sem te spomnil na to?« si je mladenič po svoje tolmačil dekletov molk.

»Kako moreš vprašati?« je rdela mladenka in še niže sklanjala glavo. »Sploh si nisem upala misliti, da boš tako dolgo pomnil tako malenkost.«

Tonetu je prekipevala kri. Saj bi bil že zdavnaj govoril, toda zdelo se mu je, da bi oskrunil spomin na tisti lepi otroški čas, ako bi v vsakdanjosti ponavljal doživljaje, ki so lepi samo dotlej, dokler so daleč od vsakdanjosti. In zraven je mislil na očeta, Sam ni vedel, kako mu je to prišlo, a bil je vedno prepričan, da se nekoč še vrne njegov oče. Tedaj bi šel z njim po gruntu in bi se pomenkovala o vseh teh letih, ki sta jih morala preživljati tako daleč vsaksebi, ne da bi vedela drug o drugem, kako se jima godi. In tedaj bi pokazal očetu tudi jamo, ki ga je iz nje otela Rezikina mala nezgoda, pa bi mu zaupal, da odtlej razen nanz misli le še na to deklico, ki se je iz jokavega otroka razrasla v brhko mladenko. Ako mu je prav, bi jo sebi v srečo in njemu v ponos in v tolažbo za življenje večer zdaj zaslužil.

In kakor je mladenič razodeval svoje srce, mu je roka sama zakrožilo v objem. Dekle je zadržalo. Zdelo se ji je kakor tiha daritev. Občutek dotlej nepojmljive blaženosti jo je vso prevzel in ni mogla niti govoriti.

Tudi Tone je obmolnil. Tako sta stopala kakor v eno stopljeno proti vasi. Večerna zarja ju je zlatila in odsevala v njunih očeh in v srcih.

Sele malo pred vasjo se je Tone predramil.

»Kaj bi rekla, ako bi prišel z očetom?«

»Saj vidiš, da ne bi mogla govoriti.«

In pogleda, ki sta se nato srečala, sta povedala več, kakor bi mogla okorna beseda.

»Ni treba, da bi naju ljudje prezgodaj obirali,« se mu je potlej dekletko polagoma izvilo iz objema.

»In boš moja?«

»Dokler živim, živim zate.«

Odgovor je bil kakor dih, toda mladenič je vedel, da niti v skalo vsekana beseda ne bi mogla biti trajnejša in bolj zanesljiva nego taka tiha obljava ljubečega dekleta.

»Jutri se potlej oglasim pri vas.«

»Jutri?« se čudi Rezika. »Ali ne bi bilo boljše v nedeljo?«

»Saj sem tako mislil, pa sem se v dnevih uštel,« se zasmelje Klenarjev. »Saj veš, da mi bodo zdaj dnevi predolgi, kakor poje pesem. V nedeljo pa pridem in potlej na Šmaren greva spet skupaj v jamo. Pojdeš?«

»Kamorkoli želiš, grem s teboj.«

Grabljice so si pri večerji zaman mežikale. Niti v Rezikinem niti v mladeničevem vedenju ni bilo opaziti ničesar takega, kar bi ju kakorkoli izdajalo.

»Ali nam jo je Tone res tako zagodel?« so si šepetale in skimavale z glavo, medtem ko si je hlapec pridno pljuval v roke, češ:

»Ali ste še mlade rojene! Kje pa najdete kaj vrednega fanta, ki bo šel vse obešat na veliki zvon, kar čuti v srcu? Samo petelini kikirikajo, fantje pa molče, če so pravi.«

In Tone je res molčal, a molčala je tudi Krtinova. Ako je kdo kaj skušal namigavati, se je naredila nevedno kakor otrok in je samo priganjala, ko so po večerji zmetovali seno: »Dajmo, dajmo, ljudje! Noč je za počitek in jutraj bo treba zgodaj na noge!«

Vzlic temu je bilo po vasi obilo govorjenja, preden sta izvedeli Krtinka in Klenarica. Tone je materi povedal šele v nedeljo pred veliko mašo, češ:

»Ker ste me že priganjali, pa stopiva danes h Krtinovicim, ako ste na volji.«

»Pa nisi nič povedal, kako misliš?«

»Saj se bomo lahko tam zmenili, če bo prav.«

In mati je kakor v nejevolji pomomljala nekaj o samosvojem sinu in da tako ni prav, vzlic temu pa ji je šlo k maši grede kar samo na smeh. Krtinka pa ni niti pred mašo izvedela iz hčerinih ust, kaj se pripravlja, in je bila nemalo presenečena, ko ji je šele po cerkvenem opravilu omenila hči:

»Če prav vidim, mati, gresta Klenarjeva k nam.«

In ne da bi bila še kaj pojasnjevala materi, je Rezika zardela, šla v svojo kamrico in čakala, kdaj jo pokličejo.

»No, sva pa tukaj,« je pozdravila Klenarica in segla prijetno iznenadeni sosedi v roko.

»Oh, ta mladina,« se je opravičevala slednja, »veš, da nisem prav nič vedela, kaj se menita tvoj in dekletko. Šele zdajle mi je po rednica rekla, da prihajata.«

Tone se je nagajivo muzal in tudi obema materama je šlo na smeh. Gogovor je tekel kar sam od sebe in brez dolgega modrovanja o letini in težavah so bili kmalu vsi za mizo. Tudi Rezika se je prihitela iz čumnate, češ:

»Kaj se boste delali tako nevedno, mati! Saj ste zmeraj vpraševali, kaj mislim.«

»Pa mi nisi nikoli povedala.«

»Nisem mogla, dokler ni Tone izpregovoril,« je pomežiknilo dekletko snubaču, ki je kakor nagelj.

»Vse o pravem času,« sem si mislil. »In dolej se prav za prav še ni nikamor mudilo.«

In so se pomenkovali stari dobri prijatelji. Nič nesoglasja, nič barantanja. Grunta naj se združita, seveda. Kje naj bo novi skupni dom, je pa mladima vseeno. Naj kar materi odločita. Dela bo za vse dovolj, jesti tudi ne bo manjkalo. Če se kdaj kaj sporečejo, bo pa tudi za kujanje dovolj prostora.

Da pojde nevesta h Klenarjevim, se končno zedinijo, mati Krtinka pa bo za zdaj še kar ostala doma in bo vzela najemnike v hišo. Tako bosta mlada imela poceni delavce in ona jima ne bo v nadlego. O, da, da, dve stari pri isti hiši, to bi bilo preveč. Mlada naj se navadi novega reda. Tako bo najbolj prav.

»In če jima pri nas ne bo po volji,« se smeje Klenarica, »si bosta pa lahko prebrala. Pojdeti k tebi in bom jaz malo posamevala. Potlej bova vsaj midve videli, kaj je tudi za naju boljše.«

V veselih šalah jim je mineval čas. Tonetu se ni kar nič mudilo domov. Čeprav je mati pridno opominjala z očmi, da je za snubitev že dovolj, se ni mogel ločiti. Tudi Rezika je bila zadovoljna in je vedela to nedeljo povedati več kakor vse nedelje in praznike v letu.

»Kako sta to tiho kuhala!« sta se jima smejali materi in nič nista verjeli njunemu za trjevanju, da razen zadnji dan ob košnji še nista nikoli govorila o ljubezni.

»Meni se je že dolgo zdelo čudno, čemu zmerom stikata po jamah,« je priznala Klenarica. »Zdaj pa vidim, da res ni bilo za stonj...«

Tone je obmolnil in se za trenutek čudno zresnil.

»Ste se zmotili,« je menil malo mrko čez čas in povedal, kako je vedno še upal in upal, da se nekoč čisto nenadno vrne oče. Vselej, kadar je čital v časnikih, da se je kdo po dolgih letih vrnil iz vojnega ujetništva, je nanovo oživela njegova vera. Spomnil se je, kolikokrat mu je oče kot malemu dečku pravil, da je zemlja mati nas vseh in da jo moramo spoštovati in ceniti kakor mater.

In kakor je Tone govoril, so se ženskam orosile oči.

»Bog ve koliko jih še tako upa,« je vzdihnila Klenarica. »In po praviti ti povem, sosedo, da bi rajši videla moža pokopanega, kakor je tvoj, kakor pa da moram živeti v taki negotovosti.«

Vsem je bilo čudovito nežno, ko so se pod noč poslavljali.

»Da je dober človek,« je rekla nato Krtinka hčeri, »sem za Toneta vedela; da je pa tako dober, si nisem mislila. Upam, da ne boš imela ničesar hudega pri njem.«

Rezikine oči so bile še orošene in so se po materini opomnji vnovič orosile. Nič ni rekla, ampak se je kakor neobgljeno dete stisnila k materi. Samo oči so prosile:

»Bog vas usliši, mati.«

(Dalje.)

Najlepše čtivo!

Ravljien:

Zgodbe brez groze

K. Jund:

Pjotr-Rasputin

Ravljien:

Crna vojna

Thompson:

Sivko

Majerjeva:

Rudarska balada

Broširana knjiga: din 10.—

Vežna knjiga: din 15.—

ZALOZBA „CESTA“

LJUBLJANA, KNAFLJEVA ULICA 5